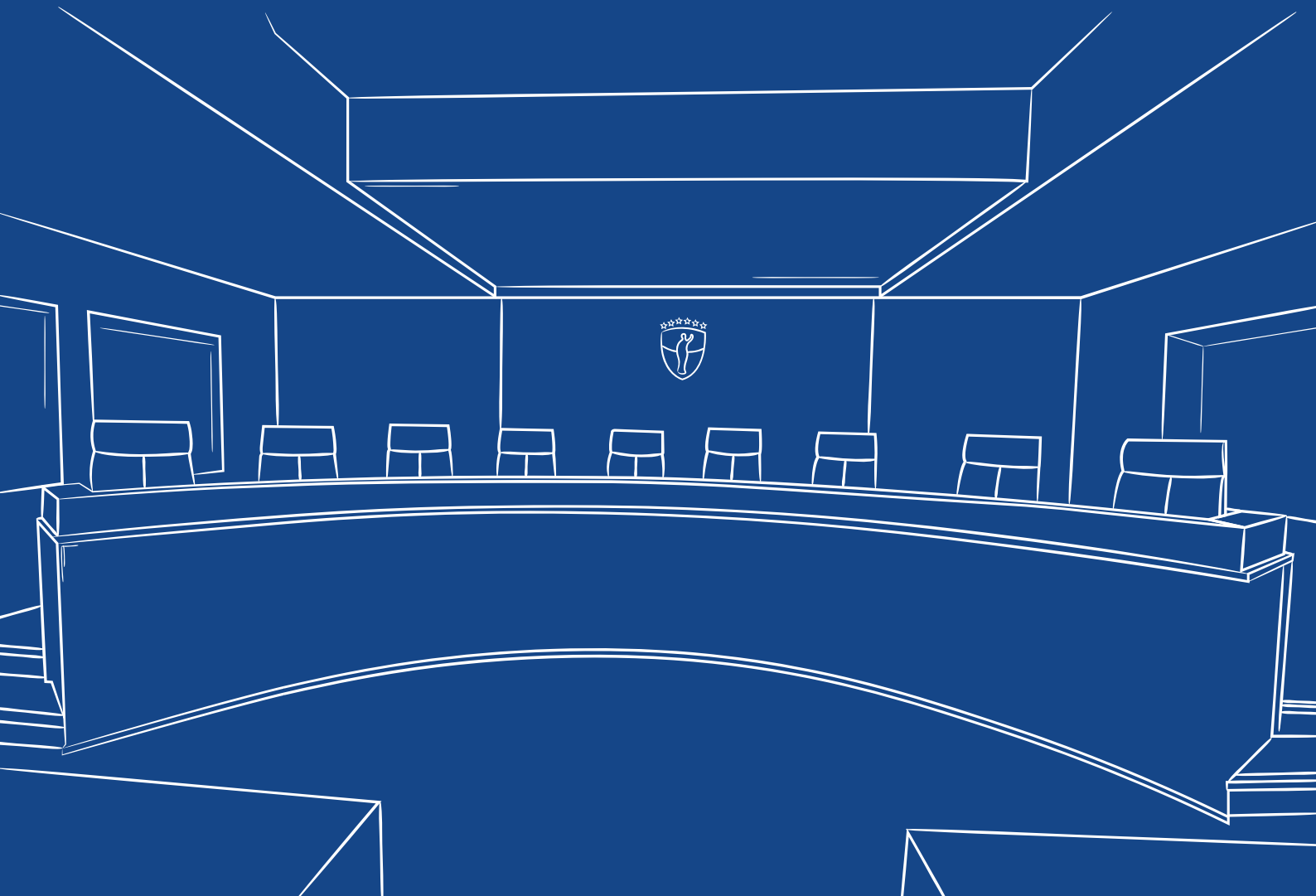

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

PRAKTIČNI VODIČ ZA KRITERIJUME PRIHVATLJIVOSTI: INDIVIDUALNI ZAHTEVI

Ovaj Vodič je izradio Ustavni sud Republike Kosovo. U njegovoj izradi doprinos je takođe dao i Kosovski pravni institut pod pokroviteljstvom i uz finansijsku podršku Kancelarije Saveta Evrope u Prištini. Sva autorska prava pripadaju Ustavnom sudu Republike Kosovo. Ovaj Vodič će se periodično ažurirati od strane Ustavniog suda i može biti podvrgnut uredničkoj reviziji.

© **Ustavni sud Republike Kosovo, 2024.**

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	vi
I. UVOD	1
II. PROCESNI OSNOVI NEPRIHVATLJIVOSTI	3
1. OVLAŠĆENA STRANA	3
1.1 KATEGORIJE OVLAŠĆENIH STRANA/PODNOŠILACA ZAHTEVA	4
1.1.1 Fizička lica	4
1.1.2 Pravna lica	5
1.2 STATUS ŽRTVE	6
1.2.1 Direktna ili neposredna žrtva	7
1.2.2 Indirektna ili posredna žrtva	8
1.2.3 Potencijalne žrtve	9
1.2.4 Actio Popularis	9
1.2.5 Gubitak statusa žrtve	10
1.3 ZASTUPANJE	10
1.4 POVLAČENJE ZAHTEVA OD STRANE STRANAKA	11
III. ISCRPLJIVANJE PRAVNIH SREDSTAVA	12
1. SVRHA/ZNAČENJE USTAVNE OBAVEZE ISCRPLJENJA DELOTVORNIH PRAVNIH SREDSTAVA	12
1.1 OBAVEZA ISCRPLJENJA PRAVNIH SREDSTAVA U FORMALNO-PROCESNOM SMISLU	13
1.1.1 Oslobođanje od obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava u formalno-procesnom smislu ..	14
1.1.2 Postojanje nekoliko pravnih sredstava i pravna sredstva u diskreciji drugog organa	15
1.1.3 Preuranjeni zahtevi	16
1.2 OBAVEZA ISCRPLJENJA PRAVNIH SREDSTAVA U SUŠTINSKOM (MATERIJALNOM) SMISLU	16
IV. ROK OD ČETIRI MESECA	17
1. SVRHA/ZNAČENJE ROKA OD ČETIRI (4) MESECA ZA PODNOŠENJE ZAHTEVA	17
1.1 KONAČNA ODLUKA	18
1.1.1 Početak i istek roka od 4 (četiri) meseca	18
1.1.2 Povraćaj u pređašnje stanje	19
1.2 Poslednje delotvorno pravno sredstvo u vezi sa konačnom odlukom	20
1.2.1 Nedoželjena/nedelotvorna pravna sredstva	20
1.2.2 Nepostojanje delotvornog pravnog sredstva dostupnog stranci	21
1.2.3 Situacija trajne povrede	22
V. NEPRECIZIRANJE OSNOVNIH PRAVA I SLOBODA OD STRANE PODNOŠIOCA ZAHTEVA	23
VI. NEPRIHVATLJIVOST ZAHTEVA NA OSNOVU MERITUMA – OČIGLEDNO NEOSNOVAN ZAHTEV	24
1. SVRHA/ZNAČENJE PROGlašAVANJA ZAHTEVA NEPRIHVATLJIVIM KAO OČIGLEDNO NEOSNOVAN NA USTAVNIM OSNOVAMA	24
1.1 Navodi "četvrtog stepena"	25
1.2 Jasno ili očigledno odsustvo povrede	26
1.3 "Nepotkrepljeni ili neobrazloženi" navodi	26
1.4 "Konfuzni ili nejasni" navodi	27

VII. OSNOVI NEPRIHVATLJIVOSTI U VEZI SA NADLEŽNOŠĆU SUDA	28
1. NESPOJIVOST <i>RATIONE MATERIAE</i>	28
1.1 SVRHA/ZNAČENJE NESPOJIVOSTI <i>RATIONE MATERIAE</i> SA USTAVOM.....	28
1.1.1 Preispitivanje i ponavljanje postupka	29
1.1.2 Prethodni postupci.....	30
1.1.3 Krivična optužba podignuta protiv trećeg lica	31
2. NESPOJIVOST <i>RATIONE PERSONAE</i>	32
2.1 SVRHA/ZNAČENJE NESPOJIVOSTI <i>RATIONE PERSONAE</i> SA USTAVOM	32
3. NESPOJIVOST <i>RATIONE TEMPORIS</i>	34
3.1 SVRHA/ZNAČENJE NESPOJIVOSTI <i>RATIONE TEMPORIS</i> SA USTAVOM	34
4. NESPOJIVOST <i>RATIONE LOCI</i>	36
4.1 SVRHA/ZNAČENJE NESPOJIVOSTI <i>RATIONE LOCI</i> SA USTAVOM	36
VIII. ODBACIVANJE I ODBIJANJE ZAHTEVA	37
1. SLUČAJ VIŠE NIJE AKTIVNO SPORAN.....	37
2. SLUČAJ NE PREDSTAVLJA SPOR	38
3. ZAHTEV JE NEPOTPUN ILI NEJASAN	39
4. PONAVLJANJE ZAHTEVA.....	40
5. ZLOUPOTREBA PRAVA NA PETICIJU.....	41
SPISAK CITIRANIH SLUČAJEVA USTAVNOG SUDA	42
SPISAK CITIRANIH SLUČAJEVA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	49

SKRAĆENICE

EKLJP		Evropska konvencija o ljudskim pravima
ESLJP		Evropski sud za ljudska prava
Poslovník o radu		Poslovník o radu Ustavnog suda Republike Kosovo br. 01/2023
Sud		Ustavni sud Republike Kosovo
Ustav		Ustav Republike Kosovo
Zakon		Zakon br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo

I. UVOD

Cilj ovog Vodiča je da informiše pravnu zajednicu, a posebno zastupnike stranaka i same stranke, u vezi sa kriterijumima prihvatljivosti individualnih zahteva koji su podneti Ustavnom sudu Republike Kosovo, na osnovu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava Republike Kosovo. S obzirom na važnost toga da stranke pred Sudom razumeju kriterijume prihvatljivosti, tako da njihovi zahtevi mogu da budu podvrgnuti daljem meritornom razmatranju, ovaj Vodič ima za cilj da razjasni sudsku praksu Ustavnog suda u pogledu tumačenja kriterijuma prihvatljivosti za individualne zahteve.

Stav 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava legitimiše pravna i fizička lica kao ovlašćene strane za osporavanje akata javnih organa kojima su, po njihovom mišljenju, povređena njihova osnovna prava i slobode zagarantovane Poglavljem II [Prava i osnovne slobode] Ustava. Kriterijumi prihvatljivosti predstavljaju standarde koje mora da ispunjava zahtev koji je podnet Ustavnom sudu kako bi navodi stranke u tom zahtevu mogli biti podvrgnuti meritornoj oceni. Kada su u pitanju individualni zahtevi, ovi kriterijumi su prvobitno precizirani stavom 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, a dalje su detaljnije utvrđeni u Zakonu br. 03/L-121 o Ustavnom sudu i Poslovniku o radu Ustavnog suda br. 01/2023. godine.

Zakon o Ustavnom sudu, u svojim članovima 46. (Prihvatljivost), 47. (Individualni zahtevi) i 48. (Tačnost podneska), precizira ono što je poznato kao procesni kriterijumi prihvatljivosti. Takvima se smatraju obaveza iscrpljivanja pravnih sredstava, podnošenje zahteva Sudu u propisanom roku, identifikacija i preciziranje akta javnog organa, kao i osnovnih prava i sloboda zagarantovanih Ustavom, za koje podnosilac zahteva tvrdi da su mu povređeni. Poslovnik o radu Suda dodatno razjašnjava određene aspekte koji se tiču prihvatljivosti individualnog zahteva. Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika o radu, uporedo sa utvrđivanjem obaveze ispunjavanja procesnih kriterijuma prihvatljivosti zahteva, dodatno detaljno precizira i obavezu stranke da dopuni zahtev u slučajevima kada se zahtev smatra očigledno osnovanim. Ovo pravilo takođe precizira i kriterijume koji se odnose na nadležnost Suda, odnosno kriterijume da li zahtev potpada pod materijalnu, personalnu, vremensku i teritorijalnu nadležnost Suda. Nadalje, pravilo 54. (Odbacivanje i odbijanje zahteva) Poslovnika o radu, utvrđuje postupak za odbacivanje zahteva po kratkom postupku, uključujući i osnov za odbijanje kada zahtev (i) ne predstavlja predmet razmatranja zbog neispunjenja kriterijuma prihvatljivosti ili zato što je nejasan, ili (ii) kada zahtev predstavlja ponavljanje zahteva o kome je Sud već odlučio.

Prilikom izlaganja sudske prakse Suda koja se odnosi na kriterijume prihvatljivosti individualnog zahteva, ovaj Vodič, između ostalog, ima za cilj (i) da pouči podnosiocze zahteva i/ili njihove zakonske zastupnike u vezi sa pripremanjem zahteva; (ii) da se smanji broj zahteva podnetih Ustavnom sudu, koji ne ispunjavaju proceduralne kriterijume za meritorno razmatranje; a samim tim i (iii) da se poveća broj prihvatljivih zahteva koji mogu biti predmet dalje meritorne ocene.

Priroda i struktura ovog dokumenta inspirisana je Praktičnim vodičem kroz uslove prihvatljivosti Evropskog suda za ljudska prava, koji je javno dostupan na sajtu tog Suda, kao i na [sajtu Ustavnog suda](#).

U sedam sadržajnih poglavlja i oslanjajući se na sudsku praksu Ustavnog suda, a u određenim slučajevima i na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, ovaj Vodič izlaže i razrađuje određene kriterijume i aspekte koji se tiču prihvatljivosti individualnih zahteva. Kriterijumi prihvatljivosti individualnih zahteva, koji proističu iz Ustava i Zakona o Ustavnom sudu i koji su detaljno utvrđeni Poslovníkom o radu Ustavnog suda i ilustrirani sudskom praksom, ovde su predstavljeni na taj način što su organizovani u tematske grupe i podgrupe.

Nakon prvog uvodnog poglavlja, Poglavlje II se bavi skupom kriterijuma prihvatljivosti koji su poznati kao proceduralni osnov za prihvatljivost. Tu spada niz pitanja koja se tiču ovlašćene strane, uključujući, ali ne ograničavajući se (i) na izlaganje o tome šta je fizičko ili pravno lice u kontekstu da je ovlašćena strana/strana koja podnosi zahtev; (ii) pod kojim okolnostima se nekome može priznati status žrtve u kontekstu prihvatljivosti individualnog zahteva; i (iii) koji su zahtevi u pogledu zastupanja i koje su specifičnosti i posledice koje proizilaze iz povlačenja individualnog zahteva u kontekstu razmatranja njegove prihvatljivosti. Poglavlje III nastavlja sa izlaganjem iscrpljivanja pravnih sredstava kao ustavnog kriterijuma prihvatljivosti individualnih zahteva. Ilustrovano relevantnom konsolidovanom sudskom praksom ovog Suda, ali i Evropskog suda za ljudska prava, ovo poglavlje razlaže ovaj kriterijum u njegovom formalno-procesnom i materijalnom smislu. U Poglavlju IV je detaljno tretiran kriterijum prihvatljivosti da se individualni zahtev mora podneti Sudu u roku od četiri (4) meseca od dana kada je podnosiocu zahteva uručena konačna sudska odluka u vezi sa predmetom. Ovaj odeljak najpre predstavlja svrhu i duh određivanja zakonskog roka, a dalje izlaže pojam konačne odluke kao odlučujuće činjenice u odnosu na računanje roka. Nadalje, Poglavlje V nastavlja sa izlaganjem ustavnog i zakonskog kriterijuma da stranka precizira prava i slobode za koje tvrdi da su joj povređena. Poglavlje VI se bavi očigledno neosnovanim zahtevima, kao kategorijom neprihvatljivih zahteva u okolnostima kada zaključak o neprihvatljivosti proizilazi iz *prima-facie* razmatranja merita zahteva. Ovde su predstavljene potkategorije koje su se razvijale kroz sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, a odnose se na navode (i) "četvrtog stepena"; (ii) jasno ili očigledno odsustvo povrede; (iii) "nepotkrepljene ili neobrazložene" navode; i (iv) "konfuzne ili nejasne" navode. Poglavlje VII razrađuje prihvatljivost individualnog zahteva u kontekstu njegove usaglašenosti sa nadležnošću Suda, razrađenom kao materijalna, personalna, vremenska i teritorijalna nadležnost. Na kraju, Poglavlje VIII je posvećeno odbacivanju i odbijanju zahteva, tačnije okolnostima kada slučaj nije više aktivno sporan, ne predstavlja spor, kada je zahtev nepotpun ili nejasan, ponovljen ili predstavlja zloupotrebu prava na peticiju.

Ipak, treba napomenuti da je ovaj dokument informativne prirode. Izlaganja i sve reference koje su upotrebljene u ovom Vodiču moraju se razumeti i tumačiti u kontekstu činjeničnih i pravnih okolnosti datog slučaja koji je rešen. Prema tome, s obzirom na to da svaki slučaj uključuje gotovo jedinstvene činjenične i pravne aspekte i da je ocena prihvatljivosti predmet posebnog razmatranja od slučaja do slučaja od strane Suda, referenca u ovom Vodiču ne podrazumeva nužno određeni ishod pred Sudom.

Pored toga, treba objasniti da sadržaj ovog dokumenta nije iscrpan. Ovaj dokument razrađuje kriterijume prihvatljivosti na osnovu sudske prakse Suda, u onoj meri u kojoj je ista konsolidovana u trenutku njegovog objavljivanja. U vezi sa onim slučajevima koji još uvek nisu podvrgnuti razmatranju od strane Suda i usled toga njegova sudska praksa nije razrađena, Vodič se poziva na relevantnu sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava. S obzirom na dinamičnu prirodu i kontinuirani razvoj sudske prakse, ovaj Vodič će, kao što je to slučaj i sa sličnim Vodičem Evropskog suda za ljudska prava, biti predmet konstantnog ažuriranja.

Sve odluke koje su pomenute u ovom Vodiču objavljene su na sajtu Suda i dostupne su na albanskom i srpskom jeziku, kao službenim jezicima u Republici Kosovo, kao i na engleskom jeziku, a u određenim slučajevima i na francuskom jeziku. Sve pomenute odluke Evropskog suda za ljudska prava su dostupne na relevantnim jezicima na njegovom sajtu.

II. PROCESNI OSNOVI NEPRIHVATLJIVOSTI

1. OVLAŠĆENA STRANA

Stav 1. člana 47. (Individualni zahtevi) Zakona o Ustavnom sudu

1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.

[...]

Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) (1) (a) Poslovnika o radu

(1) Sud može smatrati zahtev prihvatljivim:

(a) Ako je zahtev podnela ovlašćena strana;

[...]

Na osnovu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, pojedinci su ovlašćeni da se obrate Sudu u vezi sa navodnim povredama svojih Ustavom zagarantovanih individualnih prava i sloboda od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva pravna sredstva utvrđena zakonom. Za potrebe individualne žalbe, pojam pojedinca pomenut u stavu 7. gore navedenog člana Ustava, tumači se u vezi sa stavom 4. člana 21. [Opšta načela] Ustava, prema kojem Ustavom utvrđena prava i slobode važe i za pravna lica, u meri u kojoj su izvodljiva. Na osnovu ove dve ustavne odredbe, pojedinci, odnosno fizička i pravna lica, predstavljaju stranke koje su ovlašćene da se obrate Sudu u vezi sa navodima o povredi relevantnih ustavnih prava i sloboda od strane javnih organa pod uslovima koji su utvrđeni u Ustavu, Zakonu o Ustavnom sudu i Poslovniku o radu Suda.

Za potrebe razrade pojma ovlašćene strane i kriterijuma koji moraju biti ispunjeni u ovom kontekstu, akcenat takođe treba staviti i na formulaciju stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, a koji, u odnosu na pojedince, između ostalog, uslovljava iznošenje navoda pred Sudom "njihovim individualnim" pravima i slobodama. Isto uslovljavanje utvrđuje i Zakon o Ustavnom sudu u stavu 1. svog člana 47. (Individualni zahtevi), pozivajući se na "njegova individualna prava" koja se tiču pojedinca. Na osnovu zajedničkog čitanja ove dve odredbe, uključujući i sudsku praksu ESLJP-a, mora se precizirati da za potrebe ispunjenja kriterijuma ovlašćene strane pred Sudom, pojedinac mora imati status žrtve. Prema sudskoj praksi ESLJP-a i sudskoj praksi Suda, i kao što će biti detaljnije razrađeno u nastavku, status žrtve može biti (i) direktan ili neposredan; (ii) indirektan ili posredan; ili (iii) potencijalan.

1.1 KATEGORIJE OVLAŠĆENIH STRANA/PODNOŠILACA ZAHTEVA

Za potrebe stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, sa navodima o povredi svojih ustavnih prava i sloboda od strane javnih organa, pred Sudom se mogu pojaviti (i) fizička lica; (ii) pravna lica; i (iii) grupe fizičkih i/ili pravnih lica, pod uslovom da imaju odgovarajući status žrtve. U nastavku će biti razrađena opšta načela koja se primenjuju za svaku od ovih kategorija, kako su razrađena kroz sudsku praksu Suda i/ili ESLJP-a, onda kada sudska praksa Suda nije dovoljno oblikovana ili konsolidovana.

1.1.1 Fizička lica

Svako fizičko lice može podneti zahtev Sudu navodeći povrede svojih individualnih prava i sloboda od strane javnih organa Republike Kosovo.

Pored toga, Sud je svojom relevantnom sudskom praksom priznao svojstvo ovlašćene strane pred Sudom i srodnicima koji su podneli zahteve u ime lica koja su umrla, u meri u kojoj je argumentovano svojstvo statusa indirektno ili posredne žrtve. Takva su dva (2) predmeta Suda koja su povezana sa navodima o povredi pozitivnih obaveza države da štiti pravo na život zagarantovano članom 25. [Pravo na život] Ustava i članom 2. (Pravo na život) EKLJP, odnosno (i) roditeljima *Gëzimu i Makfiri Kastrati* povodom zahteva koji su podneli u ime svoje pokojne ćerke, D.K. (vidi, slučaj Suda [K141/12](#), podnosioci *Gëzim i Makfire Kastrati*, presuda od 26. februara 2013. godine, stavovi 41-45); i (ii) ćerki *Velerdi Sopi* povodom zahteva koji je podnela u ime svoje majke, odnosno pokojne S.M. (vidi, slučaj Suda [K1129/21](#), podnositeljka *Velerda Sopi*, presuda od 7. marta 2023. godine, stavovi 102-109). Pored toga, u kontekstu navoda o povredi prava na privatni i porodični život zagarantovanog članom 36. [Pravo na privatnost] Ustava i članom 8. (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) EKLJP, Sud je priznao svojstvo ovlašćene strane ocu *Ahmetu Frangu* povodom zahteva koji je podneo u ime svog pokojnog sina (vidi, slučaj Suda [K156/18](#), podnosilac *Ahmet Frangu*, presuda od 22. jula 2020. godine, stavovi 56-67).

S druge strane, svojstvo ovlašćene strane je priznato i podnosiocima zahteva koji su umrli nakon što su podneli svoj zahtev Sudu. U takvim okolnostima, Sud je nastavio sa razmatranjem dotičnog zahteva ili nije nastavio sa njegovim razmatranjem u zavisnosti od toga da li su dotični naslednici tražili od Suda da nastavi sa razmatranjem zahteva ili ne (vidi, na primer, slučaj Suda [K177/20](#), podnosilac *Kujtim Zarari*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. novembra 2020. godine, stavovi 30-36; za razliku od slučaja Suda [K1161/20](#), podnosilac *Bedri Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. septembra 2021. godine, stavovi 43-46). S obzirom na to da Sud još uvek nema sudsku praksu po ovom pitanju, prema ESLJP-u se, u izuzetnim slučajevima, postupak u predmetu može nastaviti i nakon smrti dotičnog podnosioca, ako se oceni da predmet nije povezan sa pitanjem koje predstavlja samo individualni interes za podnosioca, već postoji širi interes za podizanje opštih standarda i proširenje sudske prakse o zaštiti ljudskih prava (vidi, predmet ESLJP-a [Paposhvili protiv Belgije](#), br. 41738/10, stavovi 129-133).

Sud je svojstvo ovlašćene strane priznao i stranim državljanima ukoliko su osporavali akte javnih organa Republike Kosovo. Takav je primer slučaja [K139/20](#), sa podnosiocem *Cihanom Ozkanom*, državljaninom Republike Turske, koga je pred Sudom zastupao advokat Republike Kosovo po punomoćju supruge podnosioca zahteva. Sud je, uzimajući u obzir specifične okolnosti podnosioca zahteva i na osnovu sudske prakse ESLJP-a, priznao istom svojstvo ovlašćene strane pred Sudom (vidi, slučaj Suda [K139/20](#), podnosilac *Cihan Ozkan*, citiran iznad, rešenje o neprihvatljivosti od 27. januara 2021. godine, stavovi 61-81; vidi, takođe, slučaj Suda [K1230/19](#), podnosilac *Albert Rakipi*, presuda od 9. decembra 2020. godine, stavovi 80-82). Sud se istog pristupa pridržavao i u kontekstu pravnih lica sa sedištem u stranoj državi (vidi, između ostalog, slučaj Suda [K1123/19](#), podnosilac "SUVA Rechtsabteilung", presuda od 13. maja 2020. godine, stav 51).

S obzirom na to da se Sud još uvek nije bavio nijednim takvim slučajem, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, (i) nedostatak poslovne sposobnosti ne predstavlja prepreku za podnošenje zahteva sudu čak i bez saglasnosti postavljenog staratelja (vidi, između ostalog, predmet ESLJP-a [Zehentner protiv Austrije](#), br. 2008. godine 2/02, presuda od 16. jula 2009. godine, stav 39); i (ii) prirodno materinstvo majke koja je lišena roditeljskog prava dovoljno je kao ovlašćenje za podnošenje predmeta sudu u ime svoje dece radi zaštite njihovih interesa (vidi, između ostalog, predmet ESLJP-a [Scozzari i Giunta protiv Italije](#), br. 39221/98 41963/98, odluka od 15. septembra 1998. godine, stav 138).

Pored toga, Sudu se mogu obratiti i grupe pojedinaca ukoliko pred njim osporavaju svoja individualna prava i slobode. Takav pristup je utvrđen već na samom početku funkcionisanja Suda, zasnovano i na sudskoj praksi ESLJP-a, između ostalog, na osnovu slučaja [KI40/09](#), podnosioci *Imer Ibrahim i 48 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosova*, presuda od 16. juna 2010. godine, stavovi 34-48; a dodatno je konsolidovan, između ostalog, slučajevima (i) [KI182/20](#), podnosioci *Sedat Kovači, Servet Ergin, Ilirjana Kovači i Sabrije Zhubi*, presuda od 20. januara 2022. godine, stavovi 52-54; i (ii) [KI140/22](#), podnosioci *Imer Mustafa i drugi*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. decembra 2022. godine, stav 36.

1.1.2 Pravna lica

Kao što je prethodno navedeno, na osnovu stava 4. člana 21. [Opšta načela] Ustava, pravna lica su ovlašćena strana pred Sudom ukoliko iznose navode o povredi svojih osnovnih prava i sloboda. Takav pristup je utvrđen već na samom početku funkcionisanja Suda, zasnovano i na sudskoj praksi ESLJP-a, između ostalog, na osnovu slučaja [KI41/09](#), *Univerzitet AAB-Riinvest L.L.C.*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. novembra 2009. godine, stav 14; a dodatno je konsolidovan, između ostalog, slučajevima Suda [KI75/21](#), podnosioci *“Abrazen LLC”, “Energy Development Group Kosova LLC”, “Alsi & Co. Kosovë LLC” i “Building Construction LLC”*, presuda od 19. januara 2022. godine, stav 51; i [KI35/18](#), podnosilac *“Bayerische Versicherungsverband”*, presuda od 11. decembra 2019. godine, stav 40). Pored pravnih lica koja su registrovana kao takva na osnovu primenljivog zakonodavstva, odnosno važećeg Zakona o privrednim društvima, prilikom utvrđivanja da li stranka pred Sudom ima svojstvo pravnog lica, Sud je cenio i druge primenljive zakone, kao što je slučaj sa važećim Zakonom o Kosovskoj agenciji za privatizaciju, koji definiše KAP kao pravno lice i, kao rezultat toga, kao ovlašćenu stranu pred Sudom (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI25/10](#), podnosilac *Kosovska agencija za privatizaciju*, presuda od 30. marta 2011. godine, stav 39).

Pored toga, a na osnovu sudske prakse Suda, svojstvo pravnog lica, a samim tim i ovlašćene strane pred Sudom, na osnovu stava 4. člana 21. [Opšta načela] i stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, imaju i: (i) državne institucije, uključujući i opštine, koje imaju pravo da osporavaju akte javnih organa na osnovu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, pored ovlašćenja da na osnovu stava 4. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava osporavaju i ustavnost zakona ili akata Vlade kojima se povređuju opštinske odgovornosti ili umanjuju prihodi opštine (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI82/21](#), podnosilac *Opština Đakovica*, presuda od 9. septembra 2021. godine, stav 75; [KI31/18](#), podnosilac *Opština Peć*, presuda od 12. aprila 2019. godine, stav 112; [KI149/16](#), podnosilac *Opština Klina*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. oktobra 2017. godine, stav 36; i [KI57/16](#), podnosilac *Regulatorni ured za vodu i kanalizaciju*, rešenje o neprihvatljivosti od 4. jula 2017. godine, stav 24; (ii) politički subjekti (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI207/19](#), podnosilac *Socijaldemokratska inicijativa, Alijansa Novo Kosovo i Stranka za pravdu*, presuda od 10. decembra 2020. godine, stav 80; [KI27/20](#), podnosilac *Pokret Vetëvendosje!*, presuda od 22. jula 2020. godine, stavovi 40-41; i [KI59/21](#), podnosilac *Partia Demokratike e Kosovës*, rešenje

o neprihvatljivosti od 22. jula 2021. godine, stav 37); (iii) nevladine organizacije (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI229/19](#), podnosilac *Nevladina organizacija "Udruženje za kulturu, edukaciju i obrazovanje AKEA"*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine, stav 64; i [KI20/15](#), podnosilac *Nevladina organizacija FINCA - Kosovo*, rešenje o neprihvatljivosti od 31. jula 2015. godine); (iv) verske zajednice (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI126/18](#), podnosilac *Savet Islamske zajednice u Đakovici*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. februara 2020. godine, stav 70); (v) sportske ustanove i klubovi (vidi slučajeve Suda [KI37/19](#), podnosilac *Tekvondo federacija Kosova*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. decembra 2019. godine, stavovi 57-58; i [KI88/20](#), podnosilac *Fudbalski klub "Liria"*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. septembra 2020. godine, stavovi 18-19); i (vi) sindikati (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI10/22](#), podnosilac *Sindikata Instituta za sudsku medicinu*, presuda od 18. jula 2022. godine, stav 44).

1.2 STATUS ŽRTVE

Kao što je prethodno objašnjeno, na osnovu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava i stava 1. člana 47. (Individualni zahtevi) Zakona o Ustavnom sudu, pojedinci su ovlašćeni da pred Sudom iznesu navode o povredi "svojih" prava i sloboda od strane javnih organa. Uslovljavanje da se pojedinci obraćaju Sudu samo po pitanju povrede svojih individualnih prava i sloboda, znači da isti pred Sudom moraju imati status žrtve. Iz tog razloga je Sud, oslanjajući se i na sudsku praksu ESLJP-a, zauzeo stav da Ustav ne predviđa koncept *actio popularis*, koji bi svakom pojedincu omogućio da pred Sudom ospori određene zakonske odredbe ili akte javnih organa, navodno radi zaštite javnog interesa i/ili ustavnog poretka (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI30/19](#), podnosilac *Isni Kryeziu*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. aprila 2019. godine, stavovi 28-30).

Sud je kroz svoju sudsku praksu takođe razjasnio da pojedinci nisu strane koje su ovlašćene za osporavanje određenog zakona. Inače, od ovog načela može biti izuzetaka, a okolnosti u kojima to može biti slučaj razjašnjene su u slučaju Suda [KI185/21](#), podnosilac *SHPK "CO COLINA"*. Sud je u ovom slučaju razjasnio da pojedinci mogu imati status žrtve u slučajevima kada osporavaju ustavnost određenog zakona, samo ako se argumentuje da je dotični pojedinac (i) neposredno pogođen predmetnim zakonom; i (ii) ako u vezi sa predmetnim zakonom ne postoje naknadne mere za sprovođenje od strane javnih organa (vidi slučajeve Suda [KI136/19](#), podnosilac *SHPK "CO COLINA"*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. aprila 2021. godine, stavovi 81-96; i [KI185/21](#), podnosilac *SHPK "CO COLINA"*, presuda od 8. februara 2023. godine, stavovi 77-136).

Međutim, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, ali i Suda, pojam "žrtve" ne može se tumačiti samo formalno i izolovano od okolnosti slučaja i sadržaja predmetnog zahteva (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI10/22](#), citiran iznad, stavovi 44-48; i vidi, takođe, predmet ESLJP-a [Gorraiz Lizarraga i drugi protiv Španije](#), br. 62543/00, odluka od 27. aprila 2004, stav 38). U određenim slučajevima, pitanje statusa žrtve može biti povezano sa vrstom povreda koje su navodno učinjene i meritornim razmatranjem predmetnog slučaja (vidi, između ostalog, predmet ESLJP-a [Siliadin protiv Francuske](#), br. 73316/01, presuda od 26. jula 2005. godine, stav 63). Takođe, i teret dokazivanja u vezi sa statusom žrtve, odnosno da li isti pada na dotičnog podnosioca ili javni organ, zavisi od okolnosti slučaja i sadržaja predmetnog zahteva (vidi, između ostalog, predmet ESLJP-a *N.D. i N.T. protiv Španije*, br. 8675/15 i 8697/15, stavovi 83-88).

U nastavku će biti izložena sudska praksa ESLJP-a i Suda po pitanju kategorija statusa žrtve, odnosno statusa (i) direktne ili neposredne; (ii) indirektna ili posredne; ili (iii) potencijalne žrtve.

1.2.1 Direktna ili neposredna žrtva

Kao što je prethodno objašnjeno, zahteve Sudu moraju podneti pojedinci koji tvrde da su žrtva jedne ili više povreda osnovnih prava i sloboda zagarantovanih Ustavom. Isti, na osnovu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava i stava 1. člana 47. (Individualni zahtevi) Zakona o Ustavnom sudu, moraju dokazati i argumentovati da su “neposredno pogođeni” merama javnih organa na koje se žale (vidi, između ostalog, slučajeve Suda (i) [KI29/09](#), [KI32/09](#) i [KI47/09](#), podnosioci *Teki Bokshi, Avdi Rizvanolli i Qaush Smajlaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 17. decembra 2010. godine, stav 22; (ii) [KI32/21](#), podnosilac *Hasan Shala*, rešenje o neprihvatljivosti 30. juna 2021. godine, stavovi 43-47; (iii) [KI175/19](#), podnosilac *Ismajl Zogaj*, presuda od 1. jula 2021. godine, stav 60 ; (iv) [KI39/20](#), citiran iznad, stavovi 64 i 65; i (v) [KI118/10](#), podnosilac *Udruženje osiguranja Kosova*, rešenje o neprihvatljivosti od 23. maja 2011. godine, stavovi 14-19).

Takođe, Sud je kroz svoju sudsku praksu razjasnio da pojedinci mogu osporavati i odluke Vlade, odluke Skupštine i ukaze predsednika Republike Kosovo, pod uslovom da su iscrpeli delotvorna pravna sredstva utvrđena zakonom (vidi slučajeve Suda [KI147/18](#), podnosilac *Arbër Hadri*, rešenje o neprihvatljivosti od 4. septembra 2019. godine, stavovi 51-61, u kontekstu prava pojedinaca da osporavaju odluke Skupštine; [KI186/21](#), podnosilac *Faik Miftari*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. decembra 2021. godine, stavovi 31-33, u kontekstu prava pojedinaca da osporavaju odluke Vlade; [KI74/21](#), podnosilac *Halim Krasniqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. oktobra 2022. godine, stav 44, u kontekstu prava pojedinaca da osporavaju ukaze Predsednika; i takođe, vidi, slučaj u kojem je Sud detaljnije izložio slučajeve u kojima ukazi predsednika Republike podležu kontroli zakonitosti od strane redovnih sudova, odnosno presudu Suda [KI214/21](#), podnosilac *Avni Kastrati*, presuda od 7. decembra 2022. godine, stavovi 92-129).

Pored toga, pojedinci mogu izuzetno imati status “žrtve” u slučajevima kada osporavaju ustavnost određenog zakona, međutim, takav status se može steći samo izuzetno i samo ako se argumentuje da je dotični pojedinac (i) neposredno pogođen predmetnim zakonom; i (ii) ako u vezi sa predmetnim zakonom ne postoje naknadne mere sprovođenja od strane javnih organa (vidi slučajeve Suda [KI136/19](#), podnosilac *SHPK “CO COLINA”*, citiran iznad, stav 96; i [KI185/21](#), podnosilac *SHPK “CO COLINA”*, citiran iznad, stavovi 77-136).

U principu, pojedinci ne mogu da osporavaju ustavnost odluka donetih u postupcima u kojima nisu bili stranke pred nadležnim državnim organima (vidi, slučaj Suda [KI137/19](#), podnosilac *Arlind Morina*, rešenje o neprihvatljivosti od 2. septembra 2020. godine, stavovi 33-38; i vidi, takođe, predmet ESLJP-a [Centro Europa 7 Srl i Di Stefano protiv Italije](#), br. 38433/09, presuda od 7. juna 2012. godine, stav 92). Međutim, za potrebe prihvatljivosti, ovlašćenim stranama pred Sudom se smatraju i treća lica, kada je njihov interes neposredno pogođen konačnim ishodom sudskih postupaka (vidi, slučaj Suda [KI149/11](#), podnosilac *Shafqet Aliu*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. decembra 2012. godine, stavovi 27-37; i vidi, takođe, predmet ESLJP-a [Margulev protiv Rusije](#), br. 15449/09, presuda od 8. oktobra 2019. godine, stav 36). S druge strane, Sud je svojom sudskom praksom razjasnio da činjenica da je pojedinac stranka u postupku pred redovnim sudovima ne podrazumeva da isti automatski uživa status “žrtve” pred Sudom, ako njegova individualna prava nisu neposredno pogođena osporenim aktom. Shodno tome, učešće ili ne podnosioca zahteva u postupcima pred redovnim sudovima nije odlučujuće za utvrđivanje statusa “žrtve” pošto je ovaj pojam autonoman i tumači se u smislu ovlašćene strane definisane Ustavom, Zakonom o Ustavnom sudu i Poslovníkom o radu (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI32/21](#), podnosilac *Hasan Shala*, citiran iznad, stavovi 33-43).

1.2.2 Indirektna ili posredna žrtva

Kao ovlašćena strana pred Sudom mogu se pojaviti i pojedinci čija osnovna prava i slobode su indirektno ili posredno pogođena. U kontekstu indirektno ili posredne žrtve, praksa Suda je naročito konsolidovana u okolnostima navoda pred Sudom koji se odnose na propust države da ispuni pozitivne obaveze da zaštiti pravo na život prema garancijama iz člana 25. [Pravo na život] Ustava i člana 2. (Pravo na život) EKLJP (vidi slučajeve Suda KI41/12, citiran iznad, u vezi sa podnošenjem zahteva od strane roditelja pokojne ćerke; i KI129/21, citiran iznad, u vezi sa podnošenjem zahteva od strane ćerke pokojne majke). Slično tome, Sud je postupao i u kontekstu prava na privatnost i porodični život zagaranovanog članom 36. [Pravo na privatnost] Ustava u vezi sa članom 8. (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) EKLJP, uzimajući u obzir posebne okolnosti dotičnog slučaja (vidi, slučaj KI56/18, citiran iznad, u vezi sa podnošenjem zahteva od strane roditelja pokojnog lica). Prema tome, u principu, na osnovu sudske prakse ESLJP-a i Suda, status indirektno ili posredne žrtve se priznavao samo članovima uže porodice ili bliskim srođnicima koji su uspeali da dokažu da imaju zakonski interes u vezi sa predmetnim slučajem (vidi, takođe, slučaj Suda KI77/20, citiran iznad, stavovi 30-36, u kome je Sud priznao svojstvo indirektno ili posredne žrtve supruzi podnosioca zahteva koji je preminuo nakon podnošenja svog zahteva Sudu).

Međutim, prema presudama u slučajevima [KI149/18](#), [KI150/18](#), [KI151/18](#), [KI152/18](#), [KI153/18](#) i [KI154/18](#), Sud je na osnovu prakse ESLJP-a dodatno razjasnio da ovaj status uživaju samo članovi uže porodice ili bliski srođnici (*“next-of-kin”*), koji su uspeali da dokažu da imaju zakonski i važan interes u predmetu pokojnog lica (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI149/18](#), [KI150/18](#), [KI151/18](#), [KI152/18](#), [KI153/18](#), podnosioci *Xhavit Aliu i 5 drugih*, rešenje o neprihvatljivosti od 19. jula 2019. godine, stav 62-75). U ovom kontekstu, status indirektno ili posredne žrtve se može dodeliti licima koja iznose navode o smrti ili nestanku svog srođnika, kao i u određenim slučajevima vanbračnih partnera, sestara i braće, dece, unuka i unuki (vidi, slučajeve KI149/18, KI150/18, KI151/18, KI152/18, KI153/18, citiran iznad, stavovi 68-70; i [KI11/20](#), podnositeljka *Fllanza Pozhegu*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. novembra 2020. godine, stavovi 46-56).

Pored toga, Sud je, kroz svoju sudsku praksu i na osnovu sudske prakse ESLJP-a, pojasnio da je status indirektno ili posredne žrtve takođe povezan i sa prirodom prava koja se osporavaju pred Sudom, odnosno da li se data prava mogu kvalifikovati kao *“prenosiva”* prava ili ne. Prema pojašnjenjima datim kroz sudsku praksu Suda, prava koja su povezana sa članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP se, u principu, ali uz izuzetke, kvalifikuju kao *“neprenosiva”* prava. U ovom kontekstu, Sud nije priznao status indirektno ili posredne žrtve (i) sinu dotičnog pokojnog lica u slučaju kada su pred Sudom osporene odluke redovnih sudova sa navodima o povredi prava na pravično i nepristrasno suđenje zagaranovanog članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP u kojima je stranka u postupku bio pokojni otac podnosioca zahteva (vidi slučaj Suda KI149/18, KI150/18, KI151/18, KI152/18, KI153/18, citiran iznad, stav 74); i (ii) sestri dotične pokojnice kada su pred Sudom osporene odluke redovnih sudova sa navodima o povredi prava na pravično i nepristrasno suđenje zagaranovanog članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP, u kojima je stranka u postupku bila pokojna sestra podnositeljke zahteva (vidi, slučaj Suda KI11/20, podnositeljka *Fllanza Pozhegu*, citiran iznad, stav 56). Sud je isto postupio i u okolnostima slučaja KI67/18, kada je pred Sudom osporen ukaz predsednika Republike, kojim je oproštena kazna licu koje je ubilo oca podnositeljke zahteva, sa objašnjenjem da njena osnovna prava i slobode nisu pogođena osporenim aktom i shodno tome joj nije priznao status indirektno ili posredne žrtve (vidi, slučaj Suda [KI67/18](#), podnositeljka *Arbenita Arifi*, rešenje o neprihvatljivosti od 14. maja 2019. godine, stavovi 40-49).

Takođe, iako sam Sud nema sudsku praksu u ovom kontekstu, relevantne mogu biti i okolnosti u kojima se status indirektna ili posredne žrtve može priznati pravnim licima, odnosno privrednim društvima ili nevladinim organizacijama. Na osnovu sudske prakse ESLJP-a, u kontekstu kategorije privrednih društava, ESLJP je napravio razliku između slučajeva u kojima akcionari određenog privrednog društva osporavaju mere kojima su direktno pogođene njihove akcije ili mere koje pogađaju privredna društva u kojima su akcionari različita lica. U prvom slučaju, akcionari imaju status indirektna ili posredne žrtve, dok u drugom slučaju, dotični akcionari ne mogu da uživaju ovaj status (vidi, predmete ESLJP-a [Agrotexim i drugi protiv Grčke](#), br. 14807/89, presuda od 24. oktobra 1995. godine, stavovi 65-66; i [Alberti i drugi protiv Mađarske](#), br. 5294/14, presuda od 7. jula 2020. godine, stavovi 122-123). Izuzetak od ovog načela, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, predstavljaju slučajevi u kojima stranke ubede Sud da je pokretanje predmeta od strane samog privrednog društva nemoguće (vidi, predmet ESLJP-a [Alberti i drugi protiv Mađarske](#), citiran iznad, stavovi 124 i 135-145).

U kontekstu kategorije nevladinih organizacija, iako iste mogu imati status direktne ili neposredne žrtve kada su njihova prava i slobode pogođeni aktom javnog organa, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, iste, u principu, ne mogu da uživaju status indirektna ili posredne žrtve ako njihova prava i/ili interesi nisu pogođeni, čak ni u slučajevima kada su dotične nevladine organizacije osnovane radi zaštite potencijalnih grupa žrtava (vidi, predmet ESLJP-a [Nencheva i drugi protiv Bugarske](#), predstavka br. 48609/06, presuda od 18. juna 2013. godine, stavovi 90 i 93). Međutim, i izuzetno, u određenim okolnostima, kada dotične nevladine organizacije zastupaju interese podnosioca u različitim postupcima pred domaćim sudovima, što znači da su ovlašćene da deluju u ime pojedinca, iste mogu da uživaju status žrtve (vidi, predmet ESLJP-a [Gorraiz Lizarraga i drugi protiv Španije](#), br. 62543/00, stavovi 37-39).

1.2.3 Potencijalne žrtve

Kao što je prethodno objašnjeno, na osnovu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, pojedinac može pred Sudom da iznese navode koji se odnose na povredu njegovih/njenih ustavnih prava i da samim tim ima status direktne ili neposredne žrtve ili, izuzetno, indirektna ili posredne žrtve. Sud još uvek nema sudsku praksu u pogledu statusa potencijalne žrtve. Međutim, prema sudskoj praksi ESLJP-a, takav status se može priznati izuzetno u okolnostima kada je, na primer, izdat nalog za proterivanje stranca, ali taj nalog još uvek nije izvršen, a njegovo izvršenje bi izložilo dotičnog podnosioca povredama osnovnih prava i sloboda u zemlji u koju će biti upućen (vidi, predmet ESLJP-a [Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), presuda od 7. jula 1989. godine). U takvim slučajevima, dotični podnosilac predstavke mora dokazati moguću povredu prava i sloboda koja će pogoditi lično njega/nju i u tom kontekstu nije dovoljna samo opšta sumnja (vidi, predmet ESLJP-a [Senator Lines GmbH, protiv 15 država Evropske unije](#), br. 56672/00, odluka od 10. marta 2004. godine).

1.2.4 Actio Popularis

Svojom konsolidovanom sudskom praksom, Sud je razjasnio da Ustav ne predviđa koncept *actio popularis*, kao koncept koji omogućava pojedincu da podnese Sudu zahteve kojima pretenduje da zaštiti javni interes. Tačnije, pojedinac se ne može obratiti Sudu sa apstraktnim navodima u vezi sa merama javnih organa kojima nije lično pogođen. Shodno tome, Sud je u tim slučajevima utvrdio da dotični podnosioci nisu strane koje su ovlašćene za podnošenje zahteva Sudu jer se ne mogu smatrati žrtvama povrede njihovih osnovnih prava i sloboda. Ovi slučajevi, u kojima je Sud razjasnio nepostojanje ovlašćenja dotične stranke da mu se obrati na osnovu koncepta *actio popularis*, obuhvataju, ali nisu ograničeni na slučajeve (i) kada je udruženje osporilo određeni zakon Skupštine (vidi, slučaj Suda KI118/10, podnosilac *Udruženje osiguranja*

Kosova, rešenje o neprihvatljivosti od 14. novembra 2011. godine, stavovi 14-19); (ii) kada je sindikat tražio donošenje zakonskih akata u vezi sa penzionerima (vidi, slučaj Suda [KI84/12](#), podnosilac *Nezavisni sindikat penzionera i invalida rada*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. decembra 2012. godine, stavovi 26-29); (iii) kada je nevladina organizacija tražila ocenu ustavnosti određenog protokola između dve institucije (vidi, slučaj Suda [KI43/09](#), podnosilac *Lëvizja FOL*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. maja 2011. godine, stavovi 21-24); (iv) kada je pojedinac tražio ocenu ustavnosti određene uredbe ministarstva (vidi, slučaj Suda [KI30/19](#), podnosilac *Isni Kryeziu*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. aprila 2019. godine, stavovi 28-32); (v) kada je nekoliko pojedinaca tražilo ocenu ustavnosti određene odluke Vlade (vidi, slučaj Suda [KI170/21](#), podnosioci *Arianit Sllamniku i drugi*, rešenje od 10. decembra 2021. godine, stavovi 36-42); i (vi) kada je pojedinac tražio ocenu odluke Skupštine opštine Prizren (vidi, slučaj Suda [KI117/11](#), podnosilac *Ridvan Hoxha*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. jula 2012. godine, stavovi 21-26).

1.2.5 Gubitak statusa žrtve

Pitanje da li stranka pred Sudom, odnosno podnosilac zahteva, ima status žrtve, relevantno je tokom čitavog postupka razmatranja zahteva. Onda kada je relevantno da se oceni da li i dalje postoji status žrtve određene stranke pred njim, Sud mora da oceni status podnosioca zahteva i relevantne okolnosti nakon podnošenja zahteva. U slučaju [KI11/09](#), sa podnosiocem *Tomë Krasniqijem*, Sud je, nakon podnošenja zahteva Sudu, kojim se dotični podnosilac žalio na obavezu plaćanja javne televizije kroz račun za električnu energiju, ocenio da li on i dalje ima status žrtve, uzimajući u obzir da je ugovorni sporazum između Energetske korporacije Kosova i Radio televizije Kosova završen, i da dotični podnosilac više nije imao obavezu da plaća naknadu za javnu televiziju kroz račun za električnu energiju, pa samim tim više nije imao ni status žrtve (vidi, slučaj [KI11/09](#), podnosilac *Tomë Krasniqi*, odluka o brisanju zahteva sa liste od 17. maja 2011. godine, stavovi 40-48). Takođe, u slučajevima [KI58/12](#), [KI66/12](#) i [KI94/12](#), Sud je utvrdio da su odluke opština u vezi sa uslovljenošću plaćanja obaveza prema javnim preduzećima koje su osporene pred Sudom, u međuvremenu stavljene van snage i da je samim tim slučaj rešen u korist podnosioca zahteva, te da kao rezultat toga isti više nisu uživali status žrtve (vidi slučajeve Suda [KI58/12](#), [KI66/12](#) i [KI94/12](#), podnosioci *Selatin Gashi, Halit Azemi i grupa opštinskih odbornika SO Vitina*, odluka o brisanju zahteva sa liste od 5. jula 2013. godine, stavovi 49-51).

Takođe, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, u principu, podnosilac zahteva (i) gubi status žrtve ako je nakon podnošenja njegovog zahteva javni organ utvrdio povredu njegovih/njenih prava i sloboda i dosudio pravičnu naknadu za tu povredu, koja mora da bude odgovarajuća i dovoljna (vidi, predmet ESLJP-a [Scordino protiv Italije](#), br. 36813/97, presuda od 29. marta 2006. godine, stav 180); a podnosilac zahteva (ii) ne gubi status žrtve ako je nakon podnošenja predmetnog zahteva javni organ utvrdio povredu njegovog/njenog prava, ali mu/joj nije dosudio pravičnu naknadu, osim ako pojedinac ima delotvorna pravna sredstva na raspolaganju da traži odgovarajuću naknadu (vidi, predmet ESLJP-a [Kudić protiv Bosne i Hercegovine](#), br. 28971/05, presuda od 9. decembra 2008. godine, stavovi 17-18).

1.3 ZASTUPANJE

Na osnovu člana 21. (Zastupanje) Zakona o Ustavnom sudu, stranke tokom postupka pred Sudom mogu da nastupaju same ili da ih zastupa predstavnik koga je ovlastila stranka. Ovlašćenje za zastupanje podnosioca zahteva pred Sudom takođe je precizirano i pod slovom (c) tačke 2. pravila 25. (Podnošenje zahteva i odgovora) Poslovnika o radu. Na osnovu svoje sudske prakse, u principu, u onim zahtevima u kojima dotične stranke nisu dostavile punomoćje za zastupanje, Sud se na osnovu pravila 26. (Registracija zahteva i rok za dostavljanje odgovora) Poslovnika o radu, obraća strankama sa zahtevom za dopunu dokumentacije,

odnosno dostavljanje važećeg punomoćja za zastupanje pred Sudom. U onim slučajevima kada zahtev koji je podnet Sudu ne bude dopunjen punomoćjem na zahtev Suda, ovaj odbija predmetni zahtev po kratkom postupku. Sudska praksa Suda, takve podnosiocima zahteva, koji propuste da dostave Sudu odgovarajuće punomoćje, tretira kao navodne zastupnike i u takvim okolnostima, u nedostatku punomoćja, u svojoj odluci ne razrađuje detalje o činjenicama i okolnostima slučaja i relevantne navode (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI25/21](#), podnosilac *Ymer Koro, kao navodni zastupnik K.Lj. i K.B.*, odluka o odbijanju zahteva od 21. jula 2021. godine, stavovi 22-32; i [KI137/20](#), podnosilac *Ali Latifi, kao navodni zastupnik M.S.*, odluka o odbijanju zahteva od 11. novembra 2020. godine, stavovi 20-22). Prema sudskoj praksi Suda, iako važeće punomoćje mora biti potpisano od strane samog podnosioca zahteva, izuzetno je prihvaćeno i punomoćje za advokata podnosioca zahteva koje je potpisala njegova supruga s obzirom na specifične okolnosti predmetnog slučaja (vidi, slučaj Suda [KI39/20](#), podnosilac *Cihan Ozkan*, citiran iznad, stavovi 61-81).

Pored toga, prema praksi ESLJP-a, postoje i izuzeci kada određeno lice pred ESLJP-om zastupa neko drugo lice. U tom kontekstu, maloletne osobe u principu pred sudom zastupaju njihovi roditelji. U ovim slučajevima je očinstvo/materinstvo dovoljno za njega/nju kao ovlašćenje za podnošenje predmeta Sudu. Prema tome, pravo na podnošenje zahteva u ime maloletnih lica imaju roditelji koji nisu lišeni roditeljskih prava. Međutim, ESLJP je u jednom predmetu ocenio da je, iako je majka lišena roditeljskih prava, njen status prirodne majke dovoljan za nju da podnese zahtev u ime svoje dece, kako bi zaštitila prava svog deteta (vidi, predmet ESLJP-a *Scozzari i Giunta protiv Italije*, citiran iznad, stav 138).

Izuzetno, a takođe u kontekstu žrtava u pogledu prava na život, zabrane mučenja ili prava na privatni život, mora se posvetiti posebna pažnja kada je u pitanju odgovarajuće zastupanje. Kao rezultat toga, ESLJP je u pojedinim predmetima proglasio prihvatljivim zahtev NVO koje su pokrenule predmete u ime određenih žrtava, za čije zastupanje nisu imale punomoćje. U ovim slučajevima, ESLJP je naglasio činjenicu da dotične žrtve nisu imale ni srodnike niti zakonske zastupnike koji bi pokrenuli slučajeve u njihovo ime i da su dotične NVO, iako nisu imale punomoćje, (i) imale određene odnose sa dotičnim žrtvama pre nego što su iste preminule; kao i/ili (ii) da su podneti zahtevi sadržavali navode o ozbiljnim povredama EKLJP, čije neispitivanje bi oslobodilo državu ozbiljnih optužbi za povredu osnovnih prava i sloboda (vidi, predmete ESLJP-a [Centar za pravne resurse u ime Valentina Câmpeanua protiv Rumunije](#), br. 47848/08, presuda od 17. jula 2014. godine, stavovi 104-114; i [Udruženje za zaštitu ljudskih prava u Rumuniji – Helsinški komitet u ime Ionela Garcea protiv Rumunije](#), br. 2959/11, presuda od 24. marta 2015. godine, stavovi 40-46).

1.4 POVLAČENJE ZAHTEVA OD STRANE STRANAKA

Pored toga, stav 1. pravila 31. (Povlačenje stranaka iz postupka) Poslovnika o radu Suda, utvrđuje da podnosilac/teljka može povući zahtev u bilo kom trenutku pre razmatranja i donošenja odluke Suda. Međutim, i bez obzira na to što je ovo povezano sa statusom i/ili gubitkom statusa žrtve, prema stavu 2. istog pravila, Sud može da nastavi sa razmatranjem i odlučivanjem o zahtevu onda kada je, po njegovoj oceni, nastavak postupka u javnom interesu i/ili interesu poštovanja osnovnih ljudskih prava i sloboda zagarantovanih Ustavom (vidi, slučajeve Suda povodom individualnih zahteva, kada je usvojen zahtev stranaka za povlačenje zahteva, između ostalog, u slučaju [KI04/17](#), sa podnosiocem *Z. K.*, odluka o povlačenju zahteva od 2. juna 2017. godine, stav 19; i [KI110/17](#), podnosilac *Sekule Stanković*, odluka o povlačenju zahteva od 24. maja 2018. godine, stav 18). Za razliku od prethodno navedenih slučajeva, onda kada je Sud ocenio da je nastavak razmatranja određenog slučaja, uprkos zahtevu dotične stranke za povlačenje slučaja, u javnom interesu i/ili interesu zaštite osnovnih prava i sloboda, Sud je odbio zahtev za povlačenje zahteva (vidi slučajeve Suda [KO145/21](#), podnosilac *Opština Kamenica*, presuda od 10. marta 2022. godine, stavovi 89-94; [KO173/21](#), podnosilac *Opština Kamenica*, presuda od 7. decembra 2022. godine, stavovi 76-88).

III. SCRPLJIVANJE PRAVNIH SREDSTAVA

Stav 7. člana 113. Ustava

“7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom.”

Stav 2. člana 47. (Individualni zahtevi) Zakona o Ustavnom sudu

[...]

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva.”

Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) (1) (b) Poslovnika o radu

“(1) Sud može smatrati zahtev prihvatljivim:

[...]

(b) ako su iscrpljena sva delotvorna pravna sredstva utvrđena zakonom protiv osporenog akta...”

1. SVRHA/ZNAČENJE USTAVNE OBAVEZE ISCRPLJENJA DELOTVORNIH PRAVNIH SREDSTAVA

Stavom 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava i stavom 2. člana 47. (Individualni zahtevi) Zakona o Ustavnom sudu, kao i podstavom (b) stava (1) pravila 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika o radu, utvrđena je obaveza iscrpljivanja pravnih sredstava, koja obaveza predstavlja jedan od primarnih kriterijuma za prihvatljivost individualnog zahteva podnetog Sudu. Ova obaveza je direktno povezana i sa poštovanjem načela supsidijarnosti. U tom kontekstu, Sud je afirmišući i sudsku praksu ESLJP-a, dosledno naglašavao da je svrha i obrazloženje pravila iscrpljivanja pravnih sredstava ta da se nadležnim organima, pre svega redovnim sudovima, pruži mogućnost da spreče ili isprave navodne povrede Ustava. Prema sudskoj praksi ESLJP-a i Suda, ovo pravilo se zasniva na pretpostavci koja se ogleda u članu 32. [Pravo na pravno sredstvo] Ustava u vezi sa članom 13. (Pravo na delotvorni pravni lek) EKLJP, da pravni poredak Republike Kosovo obezbeđuje delotvorna sredstva za zaštitu osnovnih prava i sloboda zagantovanih Ustavom, pre nego što se predmet uputi Ustavnom sudu (vidi, između ostalog, slučaj Suda [K1179/20](#), podnosilac *Telekom Kosova D.D.*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. januara 2021. godine, stav 94).

Sud je kroz svoju sudsku praksu takođe razjasnio da iscrpljivanje pravnih sredstava sadrži u sebi dva elementa: (i) iscrpljivanje u formalno-procesnom smislu, koja podrazumeva obavezu korišćenja pravnog sredstva protiv akta javnog organa na svim instancama sa punom nadležnošću (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [K1219/21](#), podnosilac *Isuf Ferati*, rešenje o neprihvatljivosti od 19. jula 2022. godine, stavovi 26 i 28; i [K1193/20](#), podnosilac *Bujar Hoti*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. maja 2021. godine, stavovi 26-28; kao i predmete ESLJP-a *Civet protiv Francuske*, predstavka br. 29340/95, presuda od 28. septembra 1999. godine, stav 41; *Demopoulos i drugi protiv Turske*, predstavke br. 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04, 21819/04, odluka od 10. marta 2010. godine, stavovi 69 i 97); i (ii) iscrpljivanje u suštinskom smislu, koje podrazumeva prijavljivanje ustavnih povreda u “suštini/sadržaju” pred redovnim sudovima kako bi ovi imali mogućnost da spreče ili isprave povredu ljudskih prava zaštićenih Ustavom

i EKLJP-om. Sud smatra pravna sredstva iscrpljenim tek onda kada ih je podnosilac zahteva, u skladu sa važećim zakonima, iskoristio u oba smisla (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI71/18](#), podnosioci *Kamer Borovci, Mustafë Borovci i Avdulla Bajra*, rešenje o neprihvatljivosti od 21. novembra 2018. godine, stav 57; [KI119/17](#), podnosilac *Gentian Rexhepi*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. aprila 2019. godine, stav 73; [KI154/17](#) i [KI05/18](#), podnosioci *Basri Deva, Afërdita Deva i Društvo sa ograničenom odgovornošću "BARBAS"*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. jula 2019. godine, stav 94; i [KI40/20](#), podnosilac *Sadik Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine, stavovi 66-69).

Na osnovu ove obaveze, Sud je dosledno isticao da su podnosioci zahteva odgovorni kada Sud proglasi njihove slučajeve neprihvatljivim ako nisu iskoristili redovni postupak ili nisu izneli navode o povredama svojih osnovnih prava i sloboda u postupku pred redovnim sudovima (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI139/12](#), podnosilac *Besnik Asllani*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. januara 2013. godine, stav 45; [KI89/15](#), podnosilac *Fatmir Koçi*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. januara 2015. godine, stav 35; [KI24/16](#), podnosilac *Avdi Haziri*, rešenje o neprihvatljivosti od 15. septembra 2016. godine, stav 39; [KI30/17](#), podnosilac *Muharrem Nuredini*, rešenje o neprihvatljivosti od 4. jula 2017. godine, stavovi 35-37; i [KI108/18](#), podnositeljka *Blerta Morina*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. septembra 2019. godine, stav 154).

1.1 OBAVEZA ISCRPLJENJA PRAVNIH SREDSTAVA U FORMALNO-PROCESNOM SMISLU

Kao što je prethodno navedeno, iscrpljenje delotvornih pravnih sredstava pre podnošenja zahteva Ustavnom sudu, predstavlja ustavnu obavezu u kontekstu individualnih zahteva. Naime, Sud je, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, u principu, takođe precizirao da se pravilo o iscrpljenosti mora primenjivati uz "izvestan stepen fleksibilnosti i bez prekomernog formalizma" s obzirom na kontekst zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI57/22](#) i [KI79/22](#), podnosioci *Shqipdon Fazliu i Armend Hamiti*, presuda od 4. jula 2022. godine, stav 73, oslanjajući se, između ostalog, i na predmete ESLJP-a *Ringeisen protiv Austrije* br. 2614/65, presuda od 16. jula 1971. godine, stav 89; *Vučković i drugi protiv Srbije*, [Vv], predstavka br. [17153/11](#) i 21 druga predstavka, presuda od 25. marta 2014. godine, stav 76; i *Akdivar i drugi protiv Turske*, br. 21893/93, presuda od 1. aprila 1998. godine, stav 69).

Međutim, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, Sud je takođe precizirao da se prilikom primene ovog načela uz "izvesnu fleksibilnost i bez prekomernog formalizma", mora oceniti i ispuniti nekoliko kriterijuma. Tačnije, u svim slučajevima, kada pravna sredstva nisu iscrpljena, kako bi se utvrdilo da li ista, u okolnostima datih slučajeva, ne bi bila "delotvorna", treba oceniti (i) da li je postojanje pravnih sredstava "dovoljno izvesno ne samo u teoriji, već takođe i u praksi" jer ista moraju biti u stanju "da pruže rešenje u vezi sa tvrdnjama podnosioca" i "da pruže razumne izgleda za uspeh"; i (ii) da li su data pravna sredstva "raspoloživa, dostupna i delotvorna", koje karakteristike moraju biti dovoljno konsolidovane u sudskoj praksi (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI57/22](#) i [KI79/22](#), podnosioci *Shqipdon Fazliu i Armend Hamiti*, citiran iznad, stav 74 i [KI211/19](#), podnosioci *Hashim Gashi, Selajdin Isufi, B.K., HZ., M.H., R.S., R.E., S.O., S.H., H.I., N.S., S.I. i S.R.*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. novembra 2020. godine, stavovi 56-57; kao i predmete ESLJP-a *Akdivar i drugi protiv Turske*, br. 21893/93, presuda od 1. aprila 1998. godine, stav 69; *Öcalan protiv Turske*, br. 46221/99, presuda od 12. maja 2005. godine, stavovi 63-72; i *Kleyn i drugi protiv Holandije*, br. 39343/98 i 3 druge, presuda od 6. maja 2003. godine, stavovi 155-162).

Prilikom ocene gore navedenih kriterijuma, Sud se, uzimajući u obzir načelo fleksibilne procene iscrpljenosti pravnih sredstava i prilagođavanje ove ocene "posebnim okolnostima" svakog slučaja pojedinačno, pozivao na sudsku praksu ESLJP-a koja se odnosi na "teret dokazivanja". Prema ovom poslednjem, u kontekstu ESLJP-a, raspodela tereta dokazivanja se vrši između podnosioca zahteva i dotične vlade koja tvrdi da pravna sredstva nisu iscrpljena (vidi, u vezi sa "raspodelom tereta dokazivanja", između ostalog, predmete ESLJP-a: *Selmouni*

protiv Francuske, citiran iznad, stav 76; *Akdivar i drugi protiv Turske*, citiran iznad, stav 68). U principu, nakon tvrdnji dotičnog podnosioca o nepostojanju pravnog sredstva, suprotna strana, odnosno država o kojoj je reč u kontekstu ESLJP-a, snosi teret dokazivanja da postoji pravno sredstvo koje nije korišćeno i koje je "delotvorno", a tek nakon toga, podnosilac treba dalje da argumentuje suprotno, odnosno da je (i) pravno sredstvo utvrđeno zakonom iscrpljeno; (ii) da to pravno sredstvo iz nekog razloga nije bilo dostupno ili da je bilo nedelotvorno u okolnostima datog predmeta; ili (iii) da su postojale okolnosti koje su ga oslobodile obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava (vidi, predmete ESLJP-a [Vučković i drugi protiv Srbije](#), citiran iznad, stav 74; [Mocanu i drugi protiv Rumunije](#), predstavke br. 10865/09, 45886/07 i 32431/08, presuda od 17. septembra 2014. godine, stav 225; i [Molla Sali protiv Grčke](#), predstavka br. 20452/14, presuda od 19. decembra 2018. godine, stav 89; vidi i slučaj Suda KI108/18, podnositeljka *Blerta Morina*, citiran iznad, stav 161).

Pored toga, podnosioci zahteva moraju dokazati "da su učinili sve što se od njih razumno moglo očekivati da učine kako bi bila iscrpljena pravna sredstva" odnosno podnosioci moraju da dokažu, dostavljajući relevantnu sudsku praksu ili neki drugi odgovarajući dokaz, da pravno sredstvo na raspolaganju koje oni nisu koristili, ne bi bilo uspešno. Osim toga, "puke sumnje" podnosioca u pogledu neefikasnosti nekog pravnog sredstva ne važe kao razlog za oslobađanje podnosioca od obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava (vidi slučaj Suda KI57/22 i KI79/22, podnosioci *Shqipdon Fazliu i Armend Hamiti*, citiran iznad, stav 76; KI108/18, podnositeljka *Blerta Morina*, citiran iznad, stav 154; i predmet ESLJP-a [D.H. i drugi protiv Češke Republike](#), br. 57325/00, presuda od 13. novembra 2007. godine, stav 116). U kontekstu "puke sumnje", Sud je na osnovu sudske prakse ESLJP-a, pojasnio da navodi o opterećenju predmetima u redovnim sudovima i/ili oni koji se odnose na moguće odugovlačenje predmetnih sudskih postupaka, ne mogu poslužiti kao argument za oslobađanje podnosioca zahteva od obaveze iscrpljivanja zakonom utvrđenih pravnih sredstava.

Na kraju, prema sudskoj praksi Suda, fleksibilna procena neophodnih karakteristika pravnog sredstva mora se vršiti uzimajući u obzir i posebne okolnosti svakog pojedinačnog slučaja. Prilikom sprovođenja ove procene, Sud, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, uzima u obzir i (i) opšti "pravni i politički" kontekst; i (ii) "posebne/individualne okolnosti" podnosioca zahteva (u vezi sa razmatranjem opšteg "pravnog i političkog" konteksta, između ostalog, vidi, predmet ESLJP-a *Akdivar i drugi protiv Turske*, citiran iznad, stavovi 68-69 i slučaj Suda KI108/18, podnositeljka *Blerta Morina*, citiran iznad, stavovi 148 do 193). Sud je u slučaju KI108/18, odbio zahtev kao neprihvatljiv zbog neiscrpljenja pravnih sredstava iako je zahtev za oslobađanje od ove obaveze bio osnovan, između ostalog, u "posebnim okolnostima" podnosioca, uključujući i "pravni i politički kontekst" (u vezi sa konceptom "posebnih okolnosti", vidi, između ostalog, i predmete ESLJP-a [Van Oosterwijck protiv Belgije](#), br. 7654/76, presuda od 6. novembra 1980. godine, stavovi 36-40 i reference koje su tamo navedene; *Öcalan protiv Turske*, citiran iznad, stav 67; i *Akdivar i drugi protiv Turske*, citiran iznad, stavovi 67-68 i reference koje su tamo navedene).

1.1.1 Oslobađanje od obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava u formalno-procesnom smislu

Sud je u svojoj celokupnoj praksi, od svog osnivanja, napravio izuzetke od obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava u ukupno šest (6) slučajeva, i to u slučajevima, (i) [KI56/09](#), podnosioci *Fadil Hoxha i 59 drugih*, presuda od 22. decembra 2010. godine; (ii) [KI06/10](#), podnosilac *Valon Bislimi*, presuda od 30. oktobra 2010. godine; (iii) [KI99/14](#) i [KI100/14](#), podnosioci *Shyqri Sylva i Laura Pula*, presuda od 3. jula 2014. godine; (iv) [KI34/17](#), podnositeljka *Valdete Daka*, presuda od 1. juna 2017. godine; i (v) [KI55/17](#), podnositeljka *Tonka Berisha*, presuda od 5. jula 2017. godine. Poslednja tri slučaja se odnose na ocenu ustavnosti predloga za glavnog državnog tužioca u 2014. godini i predsednika Vrhovnog suda i Apelacionog suda u 2017. godini, od strane Tužilačkog saveta Kosova i Sudskog saveta Kosova, respektivno. U ova tri slučaja, u specifičnim okolnostima svakog od njih, ocenjeno je da delotvorno pravno sredstvo koje je utvrđeno u zakonima koji se primenjuju za upravni spor, nije bilo delotvorno u kontekstu ocene zakonitosti izbora i/ili predlaganja za tri

gore pomenute pozicije (vidi slučajeve Suda KI99/14 i KI100/14, podnosioci *Shyqri Sylja i Laura Pula*, citiran iznad; KI34/17, podnositeljka *Valdete Daka*, citiran iznad; i KI55/17, podnositeljka *Tonka Berisha*, citiran iznad). Nasuprot tome, u svim ostalim slučajevima u kojima su pred Sudom osporene procedure izbora/predlaganja i/ili imenovanja visokih javnih funkcionera od strane institucija Republike Kosovo, uključujući i dva gore pomenuta saveta, ocenjeno je da je pravno sredstvo utvrđeno u zakonima koji se primenjuju za upravni spor bilo delotvorno, pa su shodno tome isti proglašeni neprihvatljivim usled neiscrpljivanja delotvornih pravnih sredstava utvrđenih zakonom (vidi slučajeve Suda [KI114/10](#), podnositeljka *Vahide Badivuku*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. juna 2011. godine; [KI139/11](#), podnosilac *Ali Latifi*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. marta 2012. godine; [KI164/20](#), podnosilac *Rafet Haxhaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine; [KI211/19](#), podnosioci *Hashim Gashi, Selajdin Isufi, B.K., H.Z., M.H., R.S., R.E., S.O., S.H., H.I., N.S., S.I., i S.R.*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. novembra 2020. godine; i [KI74/21](#), podnosilac *Halim Krasniqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. oktobra 2022. godine).

Sudska praksa Suda u kontekstu obaveze iscrpljivanja delotvornih pravnih sredstava i u kontekstu izbora/predlaganja i/ili imenovanja na državne funkcije, konačno je razjašnjena rešenjem o neprihvatljivosti od 4. jula 2022. godine u slučajevima [KI57/22](#) i [KI79/22](#).

Osim gore navedenih izuzetaka, ali u sasvim drugom kontekstu, odnosno prilikom ocene navoda o povredi prava na život zagarantovanog članom 25. [Pravo na život] Ustava u vezi sa članom 2. (Pravo na život) EKLJP-a, Sud je ocenio da trenutno u pravnom poretku Republike Kosovo ne postoji delotvorno pravno sredstvo kojim bi se osporila povreda gore navedenih ustavnih prava i samim tim je oslobodio dotične podnosiocice od obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava, ocenivši meritum predmetnih zahteva (vidi, slučaj [KI41/12](#), podnosioci *Gëzim i Makfire Kastrati*, presuda od 25. januara 2013. godine, citiran iznad; i KI129/21, podnositeljka *Velderda Sopi*, citiran iznad, stavovi 117-121).

Nadalje i u kontekstu obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava u formalno-procesnom smislu, na osnovu sudske prakse Suda, relevantne su i dve kategorije pitanja, i to (i) postojanje nekoliko pravnih sredstava i pravna sredstva u diskreciji drugog organa; i (ii) preuranjeni zahtevi, prema dole navedenim pojašnjenjima.

1.1.2 Postojanje nekoliko pravnih sredstava i pravna sredstva u diskreciji drugog organa

U sudskoj praksi Suda su takođe razjašnjene i okolnosti u kojima (i) postoji više od jednog pravnog sredstva na raspolaganju; i (ii) korišćenje relevantnog pravnog sredstva u diskreciji drugog organa. Tačnije i u kontekstu prvog pitanja, na osnovu sudske prakse ESLJP-a je objašnjeno da se od podnosioca zahteva, ako postoji više od jednog pravnog sredstva na raspolaganju, traži da pribegne samo jednom od njih (vidi, predmete ESLJP-a [Moreira Barbosa protiv Portugala](#), br. 65681/01, odluka od 29. aprila 2004. godine; [Jeličić protiv Bosne i Hercegovine](#), br. 41183/02, odluka o neprihvatljivosti od 15. novembra 2005. godine; [Karakó protiv Mađarske](#), br. 39311/05, presuda od 28. aprila 2009. godine, stav 14; i [Aquilina protiv Malte](#), br. 25642/94, presuda od 29. aprila 1999. godine, stav 39). Dok je u kontekstu drugog pitanja razjašnjeno da se pravno sredstvo ne smatra delotvornim kada ono nije direktno dostupno podnosiocu zahteva, već zavisi od vršenja diskrecionog prava druge institucije, objasnivši, između ostalog, da pravno sredstvo - predlog za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti preko državnog tužioca nije direktno dostupno podnosiocu zahteva i diskreciono je pravo državnog tužioca da nastavi sa podnošenjem zahteva za zaštitu zakonitosti Vrhovnom sudu, i samim tim, iscrpljivanje ovog sredstva nije obavezno (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI143/19](#), podnosilac *Agim Thaqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2020. godine; [KI234/21](#), podnosilac *N.P.N Çlirimi*, rešenje o neprihvatljivosti 8. juna 2022. godine; [KI111/21](#), podnosilac *Shaban Murati*, rešenje o neprihvatljivosti od 12. aprila 2023. godine; [KI111/22](#), podnosilac *Bechtel Enka G.P.O.P.*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. januara 2023. godine; i [KI174/20](#), podnosilac, *DE-KO Sh.p.k.*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. februara 2021. godine).

1.1.3 Preuranjeni zahtevi

Ako su postupci u toku pred redovnim sudovima, uključujući i Vrhovni sud, onda će se zahtev podnosioca smatrati preuranjenim (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI102/16](#), podnosilac *Shefqet Berisha*, rešenje o neprihvatljivosti od 14. decembra 2016. godine, stavovi 37-39; [KI15/16](#), podnosilac *Ramadan Muja*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. marta 2016. godine, stavovi 38-44; [KI09/19](#), podnosilac *Leutrim Hajdari*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. februara 2020. godine, stavovi 40-43; i [KI49/22](#), podnosilac *Zejnol Ninaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. avgusta 2023. godine, stav 59). Na ovaj način se, zasnovano na načelu supsidijarnosti, redovnim sudovima daje mogućnost da isprave svoje greške tokom redovnog sudskog postupka pre nego što se predmet uputi Ustavnom sudu. S druge strane, odluka kojom Sud proglašava zahtev podnosioca neprihvatljivim iz razloga što je isti ocenjen preuranjenim, ne sprečava istog da ubuduće, nakon iscrpljivanja delotvornih pravnih sredstava, ponovo podnese individualni zahtev Sudu.

1.2 OBAVEZA ISCRPLJENJA PRAVNIH SREDSTAVA U SUŠTINSKOM (MATERIJALNOM) SMISLU

Iscrpljivanje pravnih sredstava, pored obaveze iscrpljenja pravnih sredstava u formalno-procesnom smislu, obuhvata i obavezu iscrpljenja pravnog sredstva u suštinskom smislu, što podrazumeva prijavljivanje ustavnih povreda u "suštini/sadržaju" pred redovnim sudovima kako bi ovi imali priliku da spreče i isprave povrede ljudskih prava zaštićenih Ustavom i EKLJP. Sud smatra pravna sredstva iscrpljenim samo onda kada su ih podnosioci zahteva, u skladu sa zakonima na snazi, iskoristili u oba smisla, odnosno u procesno-formalnom i suštinskom (materijalnom) smislu (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI71/22](#), podnosilac *Muhamet Mehmeti*, rešenje o neprihvatljivosti od 14. novembra 2023. godine, stavovi 53-57; KI71/18, podnosioci *Kamer Borovci*, *Mustafë Borovci* i *Avdulla Bajra*, citiran iznad, stav 57; KI119/17, podnosilac *Gentian Rexhepi*, citiran iznad, stav 73; KI154/17 i KI05/18, podnosioci *Basri Deva*, *Aferdita Deva* i *Društvo sa ograničenom odgovornošću "BARBAS"*, citiran iznad, stav 94; i [KI163/18](#), podnosilac *Kujtim Lleshi*, rešenje o neprihvatljivosti od 24. juna 2020. godine, stav 61).

U takvom kontekstu, kada navodi podnosioca zahteva, ni formalno niti u suštini/sadržaju nisu izneseni pred redovnim sudovima, Sud se poziva na svoju sudsku praksu i praksu ESLJP-a, koja se odnosi na kriterijum iscrpljenosti pravnih sredstava u materijalnom smislu i podseća da u takvim okolnostima, relevantni navodi ne mogu biti ispitani od strane Suda zbog neiscrpljenja pravnih sredstava u materijalnom smislu. Na osnovu iste sudske prakse, Sud je odbio da ispita relevantne navode iz razloga što isti nikada nisu izneseni pred redovnim sudovima (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI71/22](#), podnosilac *Muhamet Mehmeti*, citiran iznad, stavovi 56-57; KI119/17, podnosilac *Gentian Rexhepi*, citiran iznad, stav 71; KI154/17 i KI05/18, podnosioci *Basri Deva*, *Aferdita Deva* i *Društvo sa ograničenom odgovornošću "BARBAS"*, citiran iznad, stav 92; [KI155/18](#), podnosilac *Benson Buza*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. septembra 2019. godine, stav 50; [KI163/18](#), podnosilac *Kujtim Lleshi*, rešenje o neprihvatljivosti od 24. juna 2020. godine, stav 59; i KI40/20, podnosilac *Sadik Gashi*, citiran iznad, stavovi 66-69).

Prema sudskoj praksi Suda i ESLJP-a, iako podnosilac zahteva nije pomenuo nijedan konkretan član Ustava iz Poglavlja II [Prava i osnovne slobode], on je u najmanju ruku morao navesti argumente istog ili sličnog dejstva pred redovnim sudovima (vidi, između ostalog, slučaj Suda KI40/20, podnosilac *Sadik Gashi*, citiran iznad, stav 68, i predmete ESLJP-a [Gäfgen protiv Nemačke](#), br. 22978/05, presuda od 1. juna 2010. godine, stavovi 142, 144 i 146; [Radomilja i drugi protiv Hrvatske](#), br. 37685/10 i 22768/12, presuda od 20. marta 2018. godine, stav 117; i [Karapanagiotou i drugi protiv Grčke](#), br. 1571/08, presuda od 28. oktobra 2010. godine, stav 29).

IV. ROK OD ČETIRI MESECA

Član 49. (Rokovi) Zakona o Ustavnom sudu

Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku. U svim ostalim slučajevima, rok počinje na dan javnog objavljivanja odluke ili akta. Ukoliko se zahtev tiče nekog zakona, onda rok počinje da teče od dana stupanja na snagu istog.

Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) (1) (c) Poslovnika o radu

“(1) Sud može smatrati zahtev prihvatljivim:

[...]

(c) Ako je zahtev podnet u roku od četiri (4) meseca od dana kada je odluka po poslednjem delotvornom pravnom sredstvu dostavljena podnosiocu zahteva...

[...]

1. SVRHA/ZNAČENJE ROKA OD ČETIRI (4) MESECA ZA PODNOŠENJE ZAHTEVA

Na osnovu člana 49. (Rokovi) Zakona o Ustavnom sudu i podstava (c) stava (1) pravila 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika o radu, pojedinci, mogu u roku od 4 (četiri) meseca da iznesu navodne ustavne povrede pred Ustavnim sudom. Svrha ovog pravila jeste da se promoviše pravna sigurnost tako što će se obezbediti da predmeti koji pokreću ustavna pitanja budu razmotreni u razumnom roku i da se spreči da se ranije donete odluke neprestano dovode u pitanje (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI61/23](#), podnositeljka *Hedie Bylykbashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. maja 2023. godine, stav 33; [KI24/23](#), podnosilac *Sami Nuredini*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. aprila 2023. godine, stav 21; [KI44/22](#), podnosilac *Kosovska agencija za privatizaciju*, rešenje o neprihvatljivosti, stav 48; [KI 144/22](#), podnositeljka *Sebahate Dërvishi*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. septembra 2022. godine, stav 54; i [KI48/21](#), podnosilac *Xhavit R. Sadrija*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. juna 2021. godine, stav 44; vidi i predmet ESLJP-a *Lekić protiv Slovenije*, predstavke br. 10865/09, 45886/07 i 32431/08, presuda od 11. decembra 2018. godine, stav 64).

Pored toga, rok od četiri (4) meseca za podnošenje zahteva od strane pojedinaca, (i) pruža potencijalnom podnosiocu zahteva mogućnost da razmotri da li će uopšte da podnese zahtev i da, ako se odluči da podnese zahtev, donese odluku i o konkretnim pritužbama i argumentima koje će izneti; i istovremeno, (ii) olakšava utvrđivanje činjenica u datom predmetu zato što se protokom vremena svako pravično razmatranje otvorenih pitanja može otežati. To pravilo utvrđuje vremenski rok za nadzor koji sprovodi Sud i njime se signalizira, kako pojedincima, tako i državnim organima, da preko tog roka taj nadzor više nije moguć (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI115/20](#), podnosilac *Muharrem Rama*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. novembra 2021. godine, stavovi 55 i 56).

U principu, postoje dva primarna uslova na osnovu kojih se računa tok roka od 4 (četiri) meseca, odnosno, (i) da li je osporena odluka "konačna odluka"; i (ii) da li je ista rezultat poslednjeg delotvornog pravnog sredstva (vidi, između ostalog, slučaj Suda KI44/22, citiran iznad, stav 40). U nastavku će biti razjašnjena relevantna sudska praksa o oceni ova dva kriterijuma.

1.1 KONAČNA ODLUKA

U kontekstu ocene "konačne odluke", Sud je kroz svoju sudsku praksu, između ostalog, naglasio da "rok počinje da se računa od pravosnažne odluke, kao rezultat iscrpljivanja adekvatnih i delotvornih pravnih sredstava da se obezbedi ispravka pitanja koje je predmet žalbe". U gore navedenom kontekstu je, između ostalog, relevantna sudska praksa ESLJP-a i Suda, u pogledu (i) polazišta i završetka tečenja roka, uključujući i trenutak saznanja stranke o predmetnoj odluci; i (ii) vraćanja u pređašnje stanje.

1.1.1 Početak i istek roka od 4 (četiri) meseca

Na osnovu sudske prakse Suda, rok od 4 (četiri) meseca počinje da teče od dana dostavljanja konačne odluke podnosiocu zahteva ili njegovom zakonskom zastupniku, koja je rezultat iscrpljivanja delotvornih pravnih sredstava u slučaju koji je predmet žalbe (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI59/18](#), podnosilac *Strahinja Spasić*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. marta 2019. godine, stavovi 50 i 51). Naime, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, rok se uvek računa uzimajući u obzir konkretne okolnosti svakog slučaja i kao rezultat toga, isti je autonoman i primenjuje se na činjenice u svakom slučaju pojedinačno (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI07/23](#), podnosilac *Musli Morina*, rešenje o neprihvatljivosti od 12. aprila 2023. godine, stav 32).

Pored toga, Sud je na osnovu sudske prakse ESLJP-a naglašavao da period od 4 (četiri) meseca počinje da teče od dana kada je podnosilac zahteva i/ili njegov ili njen zastupnik primio konačnu odluku (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI45/21](#), podnosilac *Samedin Bytyqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. maja 2021. godine, stav 32; i [KI61/23](#), podnositeljka *Hadie Bylykbashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. maja 2023. godine, stav 26). Ovo važi i u slučajevima kada nijedno pravno sredstvo nije dostupno ili ako se oceni/argumentuje da relevantna pravna sredstva nisu delotvorna i/ili primerena (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI59/18](#), podnosilac *Strahinja Spasić*, rešenje o neprihvatljivosti od 12. marta 2019. godine, stavovi 48-52).

Za potrebe izračunavanja roka, Sud, po pravilu, ocenjuje datum kada je podnosilac zahteva i/ili njegov zakonski zastupnik saznao/primio relevantnu konačnu odluku. Datum prijema odluke od strane podnosioca zahteva i/ili zakonskog zastupnika može se utvrditi na osnovu povratnice koja je dostavljena Sudu (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI143/19](#), podnosilac *Agim Thaqi*, citiran iznad, stav 43). U slučaju kada je podnosioca zahteva o odluci obavestio njegov zastupnik, onda period računanja roka počinje od trenutka kada je zastupnik podnosioca zahteva saznao za poslednju odluku u procesu iscrpljivanja pravnih sredstava, bez obzira na činjenicu da je sam podnosilac tek kasnije saznao za pomenutu odluku (vidi predmet ESLJP-a [Çelik protiv Turske](#), predstavka br. 52991/99, odluka od 23. septembra 2004. godine). Tačnije, Sud uzima u obzir datum kada je podnosilac zahteva/zakonski zastupnik primio predmetnu odluku od suda, a ne datum kada je sud odlučio u vezi sa predmetom (vidi, slučaj Suda [KI144/22](#), podnositeljka *Sebahate Dervishi*, citiran iznad, stav 52).

S druge strane, za potrebe izračunavanja roka od 4 (četiri) meseca, kao osnov se uzima datum podnošenja zahteva Sudu. U ovom slučaju, kao datum podnošenja zahteva Sudu uzima se kao osnov (i) datum kada je podnosilac zahteva lično podneo zahtev Sudu; (ii) datum kada je podnosilac poslao zahtev putem elektronske pošte; ili (iii) datum kada je podnosilac podneo svoj zahtev poštom (vidi slučajeve Suda KI45/21, citiran iznad, stavovi 6 i 34; i [KI218/19](#), podnosilac *Shani Morina*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. februara 2020. godine, stavovi 6, 8 i 37).

Ukoliko pokušaji da se odluka suda dostavi podnosiocu zahteva nisu bili uspešni i kao rezultat toga odluka je objavljena na oglasnoj tabli u redovnom sudu, datumom obaveštavanja podnosioca zahteva smatra se poslednji dan kada je odluka objavljena na oglasnoj tabli (vidi, slučaj Suda [KI53/18](#), podnosilac *Hajri Ramadani*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. novembra 2018. godine, stavovi 34-42). Izuzetno, relevantni rok treba računati od trenutka kada je podnosilac zahteva imao dovoljno saznanja o konačnoj odluci redovnih sudova (vidi, slučaj Suda, KI45/21, podnosilac *Samedin Bytyqi*, citiran iznad, stav 32).

U principu, rok od 4 (četiri) meseca za podnošenje zahteva Sudu završava se prema odredbama pravila 29. (Računanje vremenskih rokova) Poslovnika o radu, odnosno (i) "istekom istog kalendarskog dana u mesecu kao i dan kada se desio događaj ili radnja za koju treba izračunati rok"; a (ii) "ako rok ističe u subotu, nedelju ili na službeni praznik, on se produžava do kraja prvog radnog dana koji sledi" (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI185/14](#), podnosilac *Zoran Kolić*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. jula 2015. godine, stav 31).

1.1.2 Povraćaj u pređašnje stanje

Na osnovu člana 50. (Povraćaj u pređašnje stanje) Zakona o Ustavnom sudu, ukoliko podnosilac bez njegove krivice nije bio u mogućnosti da podnese zahtev u predviđenom roku, Sud je dužan da, na osnovu zahteva podnosioca, vrati isti u pređašnje stanje, pod uslovom (i) da podnosilac podnese zahtev za povraćaj u pređašnje stanje u roku od petnaest (15) dana od dana kada je prestao razlog propuštanja i nije proteklo godinu dana ili više od dana protoka roka određenog zakonom; i (ii) da obrazloži predmetni zahtev.

Sud je, izuzetno, dozvolio vraćanje roka u pređašnje stanje, u principu, u okolnostima pandemije Covid-19, odnosno u slučaju kada je ocenio da podnosilac zahteva, ne svojom krivicom, nije bio u mogućnosti da podnese zahtev u utvrđenom roku, jer su dokumenti koji su bili potrebni za podnošenje zahteva bili zatvoreni u objektu Regionalne kompanije za vodovod "Mitrovica", kao posledica okolnosti koje su nastupile usled pandemije Covid-19 (vidi, slučajeve [KI147/20](#), [KI148/20](#), [KI149/20](#), [KI150/20](#), [KI151/20](#) i [KI152/20](#), podnosioci *Nezir Neziri* i 5 drugih, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine, stavovi 42-47). U suprotnom, izdržavanje kazne zatvora, Sud nije smatrao razlogom za oslobađanje dotičnog podnosioca od obaveze podnošenja zahteva u zakonskom roku od 4 (četiri) meseca (vidi, slučaj Suda [KI123/16](#), podnosilac *Vullnet Berisha*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. jula 2017. godine, stavovi 36 i 40).

1.2 POSLEDNJE DELOTVORNO PRAVNO SREDSTVO U VEZI SA KONAČNOM ODLUKOM

Računanje vremenskih rokova za potrebe podnošenja zahteva Sudu, povezano je direktno i sa ocenom iscrpljenosti pravnih sredstava. Tačnije, za potrebe izračunavanja rokova za podnošenje zahteva, relevantno je napomenuti da rok počinje da teče od "konačne odluke" kao rezultat delotvornog pravnog sredstva. U kontekstu delotvornosti pravnog sredstva koje se odnosi na konačnu odluku koja može biti predmet ocene Suda, u principu, sudska praksa Suda je razjašnjena u tri kategorije slučajeva, odnosno (i) korišćenje nedozvoljenih/nedelotvornih pravnih sredstava na osnovu važećih zakona; (ii) nepostojanje delotvornog pravnog sredstva; i (iii) situacije trajne povrede.

1.2.1 Nedozvoljena/nedelotvorna pravna sredstva

Na osnovu sudske prakse ESLJP-a, Sud je takođe naglasio da podnosilac zahteva ne može da koristi pravna sredstva koja, prema važećem zakonodavstvu, nisu delotvorna, kako bi produžio rok od 4 (četiri) meseca za podnošenje slučaja Sudu, kao rezultat nepodnošenja zahteva na vreme protiv "konačne sudske odluke" (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI120/17](#), podnosilac *Hafiz Rizahu*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. decembra 2017. godine, stav 31; [KI144/22](#), podnositeljka *Sebahate Dervishi*, citiran iznad, stav 37; [KI234/21](#), podnosilac *N.P.N "Çlirimi"*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. juna 2022. godine, stav 36 i [KI25/23](#), podnosilac *Shpejtim Ahmeti*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. maja 2023. godine, stavovi 36-40).

Na primer, Sud je proglašavao zahteve podnosilaca u pitanju neblagovremenim, između ostalog, (i) kada je podnet zahtev za "ispravku presude" protiv rešenja Žalbenog veća Posebne komore Vrhovnog suda, u istom veću, a koje je, na osnovu važećeg zakona, utvrdilo da je dato pravno sredstvo nedozvoljeno (vidi, slučaj [KI41/18](#), podnositeljka *Gordana Dončić*, rešenje o neprihvatljivosti od 26. septembra 2018. godine, stav 39); (ii) kada je izjavljena žalba Apelacionom sudu nakon odluke Osnovnog suda o odbijanju vraćanja u pređašnje stanje, koja žalba nije bila dozvoljena po važećem zakonodavstvu (vidi, slučaj [KI35/21](#), podnosilac *Sulejman Mushoviq*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. jula 2021. godine, stavovi 61-62); i (iii) kada je podnet zahtev za zaštitu zakonitosti protiv odluke Apelacionog suda, u okviru postupka za izvršenje krivične sankcije, koja žalba nije bila dozvoljena po važećem zakonodavstvu (vidi, slučaj [KI25/23](#), podnosilac *Shpejtim Ahmeti*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. maja 2023. godine, stavovi 39-40).

Pored toga, postoje još dve kategorije predmeta koje su relevantne u kontekstu međusobne veze između iscrpljivanja pravnih sredstava i odgovarajućeg toka roka, odnosno predmeti koji su povezani sa (i) obaveštenjem državnog tužioca u odnosu na predlog za pokretanje zahteva za zaštitu zakonitosti pred Vrhovnim sudom; i (ii) vanrednim pravnim sredstvom, odnosno revizijom u slučajevima kada ista nije dozvoljena na osnovu odredbi važećeg zakona.

U kontekstu prvog pitanja, Sud je, u principu, istakao da pravno sredstvo predloga za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti u parničnom postupku preko državnog tužioca nije direktno dostupno jer je u diskreciji državnog tužioca da takav zahtev podnese ili ne Vrhovnom sudu. Na osnovu sudske prakse ESLJP-a (vidi, predmet ESLJP-a [Lepojić protiv Srbije](#), br. 13909/05, presuda od 6. novembra 2007. godine, i [Trajče Stojanovski protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije](#), br. 1431/03, presuda od 22. oktobra 2009. godine), taj sud je proglasio predstavke neprihvatljivim kao neblagovremene u slučajevima kada su iste podnete Sudu nakon donošenja odluke državnog tužioca o odbijanju zahteva za zaštitu zakonitosti, razjasnivši, između ostalog, (i) da nakon donošenja konačne odluke od strane redovnih sudova ništa nije sprečavalo dotične podnosiocice da podnesu zahtev Sudu i (ii) da, s obzirom na to da relevantno pravno

sredstvo nije bilo direktno dostupno i da je ono u diskreciji državnog tužioca, za potrebe izračunavanja roka, "konačnu odluku" predstavlja relevantna odluka Apelacionog suda (vidi, slično tome i slučajeve Suda [KI143/19](#), podnosilac *Agim Thaqi*, citiran iznad, stavovi 40-44; [KI234/21](#), podnosilac *N.P.N Çlirimi*, citiran iznad, stavovi 42-56; [KI111/21](#), podnosilac *Bechtel Enka GP.O.P*, citiran iznad, stavovi 34-45; i [KI174/20](#), podnosilac *DE-KO Sh.p.k*, citiran iznad, stavovi 32-51).

Međutim, sudska praksa poznaje i slučajeve u kojima je ocenjena ustavnost obaveštenja državnog tužioca kojima nije uvažen zahtev stranaka za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti u njihovu korist i razrađene okolnosti u kojima takva obaveštenja državnog tužioca mogu izuzetno biti predmet ocene Suda (vidi, slučaj Suda [KI42/18](#), podnositeljka *Asija Muslija*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. marta 2020. godine, kojim su ocenjeni navodi podnositeljke o ustavnim povredama u odnosu na obaveštenje državnog tužioca, zasnovano i na predmetu ESLJP-a [Gorou protiv Grčke](#) (br. 2), predstavka br. 12686/03, presuda od 20. marta 2009. godine).

Inače, u kontekstu drugog pitanja, Sud je, u principu, naglasio da se u slučajevima kada je vanredno pravno sredstvo - revizija pred Vrhovnim sudom nedozvoljeno na osnovu važećeg zakona, isto može koristiti za potrebe računanja roka od 4 (četiri) meseca i da se kao "konačna odluka" mora računati odluka nadležnog suda protiv koje je podneto vanredno pravno sredstvo - revizija i koja se osporava pred Sudom. Tačnije, ove okolnosti, u principu, obuhvataju slučajeve u kojima je korišćeno vanredno pravno sredstvo - revizija pred Vrhovnim sudom, uprkos tome što nije dozvoljeno na osnovu članova 212. (bez naslova) i 228. (bez naslova) Zakona br. 03/L-006 o parničnom postupku, respektivno. Na primer, (i) u slučaju kada je vrednost spora znatno ispod iznosa od 3.000 evra prema članu 212. (bez naslova) Zakona o parničnom postupku (vidi, slučaj Suda [KI118/20](#) podnosilac *Selim Leka*, rešenje o neprihvatljivosti od 21. oktobra 2021. godine, stavovi 44-48; i/ili (ii) uprkos činjenici da isto nije dozvoljeno prema članu 228. (bez naslova) Zakona o parničnom postupku (vidi, slučaj Suda [KI161/18](#), podnosilac *Ejup Koci*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. juna 2019. godine, stavovi 30-40). Međutim, u slučajevima u kojima podnosioci zahteva konkretno osporavaju pred Sudom rešenje Vrhovnog suda o odbacivanju revizije zbog vrednosti spora (*ratione valoris*), Sud će ceniti njihove navode koji se odnose na pravo na pristup sudu, kao sastavni deo prava na pravično i nepristrasno suđenje, zagarantovanog članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava (vidi slučajeve Suda [KI96/22](#), podnosioci *Naser i Uliks Husaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. avgusta 2023. godine, stav 45).

1.2.2 Nepostojanje delotvornog pravnog sredstva dostupnog stranci

U slučajevima kada je od samog početka jasno da podnosilac nema delotvorno pravno sredstvo, ESLJP je naglasio da rok od 4 (četiri) meseca počinje da teče (i) od datuma kada se osporena radnja dogodila/kada je osporeni akt donet; (ii) prilikom prijema takve odluke; ili (iii) kada je podnosilac zahteva saznao za dejstva osporene radnje/akta koja/koji neposredno pogađa njegova/njena prava (vidi, predmete ESLJP-a [Dennis i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. [76573/01](#), odluka o prihvatljivosti od 2. jula 2002. godine; [Varanva i drugi protiv Turske](#), br. 16064/90 i 9 drugih, presuda od 18. septembra 2009. godine, stav 157; [Aydarov i drugi protiv Bugarske](#), br. 33586/15, odluka od 2. oktobra 2018. godine, stav 90; i vidi, slučaj Suda [KI129/21](#), podnositeljka *Velderda Sopi*, citiran iznad, stavovi 124-128).

Takve okolnosti predstavljaju izuzetak. Međutim, Sud je već konsolidovao svoju sudsku praksu u ovom kontekstu u pogledu prava na život zagarantovanog članom 25. [Pravo na život] Ustava. Na primer, Sud je u slučaju [KI41/12](#), utvrdio povredu prava na život usled nečinjenja Opštinskog suda jer je taj sud, dana 26. aprila 2010. godine, primio od pokojnice zahtev za izdavanje naloga za hitnu zaštitu, ali ista nije primila nikakvu odluku povodom tog zahteva. U takvim okolnostima, Sud nije primenio kriterijum roka od 4 (četiri)

meseca i iscrpljenosti pravnih sredstava, uzimajući u obzir posebne okolnosti i utvrdio da stranke nisu imale na raspolaganju pravna sredstva za zaštitu svojih prava (vidi, slučaj Suda KI41/12, citiran iznad, stavovi 41-53). Slično tome, u slučaju KI129/21, a koji je takođe povezan sa navodnom o povredi prava na život i utvrđenjem da podnositeljka zahteva nije imala raspoloživa pravna sredstva za iscrpljivanje, na osnovu sudske prakse ESLJP-a (vidi, između ostalog, predmet ESLJP-a [Opuz protiv Turske](#), br. 33401/02, presuda od 9. juna 2009. godine, stavovi 110-112), Sud je kao osnov uzeo trenutak kada se dogodilo ubistvo pokojne, majke podnositeljke zahteva i datum dostavljanja zahteva Sudu i utvrdio da je zahtev dostavljen u roku od 4 (četiri) meseca (vidi, slučaj KI129/22, citiran iznad, stavovi 122-128).

1.2.3 Situacija trajne povrede

U okolnostima kada je navodna ustavna povreda trajna, Sud je isticao da period vremenskog roka počinje da se računa tek nakon prestanka navodne ustavne povrede. Primeri trajnih situacija na osnovu sudske prakse Suda, obuhvataju zahteve koji se tiču navoda o (i) odugovlačenju postupaka pred redovnim sudovima; i/ili (ii) neizvršenje odluka javnih organa. U kontekstu prve kategorije slučajeva, relevantna je, između ostalog, sudska praksa Suda u slučajevima (i) [KI03/22](#), podnosilac *EPS Trgovina* (rešenje o neprihvatljivosti od 29. septembra 2022. godine, stav 45); i (ii) [KI183/21](#), podnosilac *Ejup Koci* (rešenje o neprihvatljivosti od 30. marta 2022. godine, stav 64). Inače, u kontekstu druge kategorije pitanja, relevantna je, između ostalog, sudska praksa Suda, u slučajevima (i) [KI40/09](#), podnosioci *Imer Ibrahim i 48 drugih bivših radnika Kosovske energetske korporacije* (presuda od 23. juna 2010. godine, stavovi 40 i 41); (ii) [KI53/11](#), [KI25/12](#), [KI100/12](#) i [KI49/13](#), podnosioci *Isa Grajqevci, Fehmi Ajvazi, Musli Nuhiu i Ramadan Imeri* (presuda od 14. oktobra 2013. godine, stav 38); (iii) [KI132/10](#), [KI28/11](#), [KI82/11](#), [KI85/11](#), [KI89/11](#), [KI100/11](#), [KI104/11](#), [KI109/11](#), [KI118/11](#), [KI123/11](#), [KI142/11](#), [KI143/11](#), [KI144/11](#), [KI154/11](#), [KI01/12](#), [KI02/12](#) i [KI14/12](#), podnosioci *Istref Halili i 16 bivših radnika Energetske korporacije Kosova* (presuda od 26. septembra 2012. godine, stav 34); (iv) [KI138/11](#), podnositeljka *Nazife Xhafolli* (presuda od 4. februara 2014. godine, stav 40); (v) [KI90/16](#), podnosilac *Branislav Jokić* (presuda od 5. decembra 2017. godine, stavovi 32-35); i (vi) [KI65/15](#), podnosioci *Tatjana Davila, Ljubića Marić, Zorica Kršenković i Zlatoj Jevtić* (presuda od 14. septembra 2016. godine, stav 78).

Na kraju, sudska praksa ESLJP-a takođe definiše i posebne situacije primene roka od 4 (četiri) meseca, uključujući i u uslovima (i) povrede prava na život; (ii) izostanka delotvorne istrage u slučaju smrti i zlostavljanja; i (iii) pritvora. Iako Sud nema relevantnu praksu u vezi sa poslednje dve gore navedene kategorije, načela i uslovi za računanje roka u takvim okolnostima mogu biti predmet izuzeća, kada su utvrđeni u relevantnoj praksi ESLJP-a, koja uključuje, ali nije ograničena na slučajeve (i) [Melnichuk i drugi protiv Rumunije](#) (br. 35279/10 i 34782/10, presuda od 5. maja 2015. godine, stavovi 87-89); (ii) [Sakvarelidze protiv Gruzije](#), br. 40394/10, presuda od 6. februara 2020. godine, stavovi 41-46); (iii) [Velev protiv Bugarske](#), br. 43531/08, presuda od 16. aprila 2013. godine, stavovi 40, 59 i 60); (iv) [Mocanu i drugi protiv Rumunije](#), citiran iznad, stavovi 265 i 273-275); (v) [Ananyev i drugi protiv Rusije](#), br. 42525/07 i 60800/08, presuda od 10. januara 2012. godine, stavovi 75-78); (vi) [Shishanov protiv Republike Moldavije](#), br. 11353/06, presuda od 15. septembra 2015. godine, stavovi 68-69); i (vii) [Gough protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 49327/11, presuda od 28. oktobra 2014. godine, stavovi 133-134).

V. NEPRECIZIRANJE OSNOVNIH PRAVA I SLOBODA OD STRANE PODNOSIOCA ZAHTEVA

Član 48. (Tačnost podneska) Zakona o Ustavnom sudu

Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode su mu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori.

Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) (1) (d) Poslovnika o radu

*“(1) Sud može smatrati zahtev prihvatljivim:
[...]*

(d) Ako zahtev tačno razjašnjava i adekvatno iznosi činjenice i navode o povredi ustavnih prava ili odredbi.

Član 48. (Tačnost podneska) Zakona o Ustavnom sudu sadrži ukupno dva zahteva. Prvi obuhvata (i) obavezu podnosioca zahteva i njihovu dužnost da tačno razjasne koja su to prava i slobode za koje tvrde da su povređena od strane javnog organa - čiju odluku osporavaju; a drugi predstavlja (ii) obavezu podnosioca zahteva i njihovu dužnost da preciziraju konkretan akt javnog organa koji žele da ospore pred Ustavnim sudom. Oba ova kriterijuma iz člana 48. (Tačnost podneska) Zakona o Ustavnom sudu, a posebno prvi kriterijum iz ovog člana, ogledaju se i u podstavu (d) stava (1) pravila 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika o radu, u kojem se zahteva da se u zahtevu koji se podnosi Sudu moraju tačno razjasniti i adekvatno izneti činjenice i navodi o povredi ustavnih prava ili odredbi (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI91/17](#), podnosilac *Enver Islami*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. novembra 2018. godine, stav 31; [KI206/19](#), podnosilac *Mladen Nikolić*, rešenje o neprihvatljivosti od 26. februara 2020. godine, stavovi 33-36; [KI97/20](#), podnosilac *Nehat Salihu*, rešenje o neprihvatljivosti od 26. marta 2021. godine; [KI73/21](#), podnositeljka *Minire Krasniqi-Zhitia*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. jula 2021. godine, stav 39; i [KI134/23](#), podnositeljka *Feride Berisha*, rešenje o neprihvatljivosti od 17. januara 2024. godine, stavovi 32-33).

Kada su u pitanju ovi kriterijumi prihvatljivosti koji su utvrđeni Zakonom o Ustavnom sudu i dalje precizirani u Poslovniku o radu, Sud naglašava da će i pored činjenice da su podnosioci zahteva jasno precizirali akt javnog organa koji osporavaju, ako isti ne ispune i svoju obavezu da “*jasno naglase to koja prava i slobode su mu povređena*” od strane javnog organa, predmetni zahtev biti proglašen neprihvatljivim kako je utvrđeno članom 48. (Tačnost podneska) Zakon o Ustavnom sudu u vezi sa podstavom (d) stava (1) pravila 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika o radu.

VI. NEPRIHVATLJIVOST ZAHTEVA NA OSNOVU MERITUMA – OČIGLEDNO NEOSNOVAN ZAHTEV

Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) (1) (d) i (2) Poslovnika o radu

“(1) Sud može smatrati zahtev prihvatljivim:

[...]

(d) Ako zahtev tačno razjašnjava i adekvatno iznosi činjenice i navode o povredi ustavnih prava ili odredbi.

(2) Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim ako je zahtev očigledno neosnovan kada podnositelj/ta zahteva nije dovoljno dokazao/la i potkrepio/la svoju tvrdnju”.

1. SVRHA/ZNAČENJE PROGLAŠAVANJA ZAHTEVA NEPRIHVATLJIVIM KAO OČIGLEDNO NEOSNOVAN NA USTAVNIM OSNOVAMA

Gore navedeno pravilo, na osnovu sudske prakse ESLJP-a i Suda, omogućava poslednje pomenutom da proglašava zahteve neprihvatljivim iz razloga koji se odnose na meritum slučaja. Tačnije, na osnovu ovog pravila, Sud može da proglasi zahtev neprihvatljivim nakon ocene njegovog merituma, odnosno ako oceni da je sadržaj zahteva očigledno neosnovan na ustavnim osnovama, kao što je propisano u stavu (2) pravila 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika o radu (vidi, između ostalog, slučajeve [K126/23](#), podnositelj *Kastrioti Petrol*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. novembra 2023. godine, stav 46; [K196/22](#), podnosioci *Naser Husaj i Ulis Husaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. avgusta 2023. godine, stav 52; [K1216/21](#), podnositelj *Kujtim Rezniciq*, rešenje o neprihvatljivosti od 31. marta 2022. godine, stav 45; [K1203/21](#) i [K1205/21](#), podnosioci *Nexhmije i Sahit Kabashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 9. marta 2022. godine, stav 73; [K1175/20](#), podnositelj *Kosovska agencija za privatizaciju*, rešenje o neprihvatljivosti od 26. marta 2021. godine, stav 37).

Na osnovu sudske prakse ESLJP-a, ali i Suda, zahtev se može proglasiti neprihvatljivim kao “očigledno neosnovan” u celini ili samo u odnosu na određeni navod koji zahtev može sadržati. S tim u vezi, tačnije je nazivati ih “očigledno neosnovanim navodima”. Navodi koji su očigledno neosnovani na ustavnim osnovama se na osnovu sudske prakse mogu svrstati u četiri različite grupe: (i) navodi koji se kvalifikuju kao navodi “četvrtog stepena”; (ii) navodi koje karakteriše “jasno ili očigledno odsustvo povrede”; (iii) “nepotkrepljeni ili neobrazloženi” navodi; i na kraju, (iv) “konfuzni i nejasni” navodi.

Ovaj koncept neprihvatljivosti na osnovu zahteva koji je ocenjen kao “očigledno neosnovan” i specifičnosti četiri gore pomenute kategorije navoda koji su kvalifikovani kao “očigledno neosnovani”, Sud je razvio oslanjajući se na sudsku praksu ESLJP-a, uključujući, ali ne ograničavajući se na slučajeve (i) [K140/20](#), podnositelj *Sadik Gashi*, citiran iznad, od 20. januara 2021. godine; (ii) [K1163/18](#), podnositelj *Kujtim Lleshi*,

rešenje o neprihvatljivosti od 24. juna 2020. godine; (iii) [K121/21](#), podnosilac *Asllan Meka*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. aprila 2021. godine; i (iv) [K1107/21](#), podnosilac *Ramiz Hoti*, rešenje o neprihvatljivosti od 21. oktobra 2021. godine.

1.1 NAVODI “ČETVRTOG STEPENA”

Sud, prilikom razmatranja zahteva koji su mu podneti, a nakon iscrpljivanja pravnih sredstava utvrđenih zakonom, ocenjuje ustavnost akata javnih organa. Tačnije, delokrug rada Suda je ograničen samo na kontrolu osporenog akta u kontekstu usaglašenosti sa osnovnim pravima i slobodama zagwarantovanim Ustavom, uz poštovanje diskrecionog prava i nadležnosti redovnih sudova da ocenjuju zakonitost akata koji se osporavaju pred Sudom. U suprotnom, Sud bi postupao kao sud “četvrtog stepena” čime bi se oglušio o ograničenja svoje ustavne nadležnosti i prekršio Ustavom utvrđenu nadležnost redovnih sudova. Kao rezultat toga, Sud se ne bavi činjeničnim ili pravnim greškama koje su učinili redovni sudovi, osim ako je takvim greškama došlo do povrede osnovnih ljudskih prava i sloboda zagwarantovanih Poglavljem II [Prava i osnovne slobode] Ustava.

Sudska praksa Suda je u ovom kontekstu veoma konsolidovana. Ako podnosioci zahteva pred sudom jednostavno iznose navode koji se odnose na način tumačenja i/ili primene važećeg zakona od strane redovnih sudova i/ili ocenu dokaza, a ne iznose nijedan argument koji se odnosi na navode o povredi osnovnih prava i sloboda zagwarantovanih Ustavom, Sud, u skladu sa doktrinom “četvrtog stepena” i načelom supsidijarnosti, proglašava te zahteve neprihvatljivim na osnovu razmatranja datog merituma (vidi, u ovom kontekstu i između ostalog, slučajeve Suda [K1179/18](#), podnositeljka *Belgjyzar Latifi*, rešenje o neprihvatljivosti od 24. juna 2020. godine, stavovi 68-84; [K149/19](#), podnosilac *Akcionarsko društvo Limak Kosovo International Airport A.D. “Adem Jashari”*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. septembra 2019. godine, stav 47; [K1154/17](#) i [K105/18](#), podnosilac *Basri Deva, Afërdita Deva i Društvo sa ograničenom odgovornošću “Barbas”*, citiran iznad, stav 60; [K176/21](#), podnosilac *Qemajl Babuni*, rešenje od 10. novembra 2021. godine, stav 34; [K1188/21](#), podnosilac *Zenel i Isuf Pllashniku*, rešenje o neprihvatljivosti od 19. jula 2022. godine, stavovi 98-99; i [K131/22](#), podnosilac *Fidan Hoti*, rešenje o neprihvatljivosti od 18. januara 2023. godine, stavovi 43-44).

U svetlu napred navedenog, Sud, u principu, ne može da dovede u pitanje nalaze i zaključke redovnih sudova koji se odnose na: (i) utvrđivanje činjeničnog stanja predmeta; (ii) tumačenje i primenu važećeg zakona od strane redovnih sudova; (iii) prihvatljivost i ocenu dokaza tokom postupka; (iv) da li je konačno utvrđenje u parničnom postupku bilo pravično; i/ili (v) krivicu ili nevinost optuženog u krivičnom postupku.

Međutim, Sud, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, može izuzetno da razmatra pitanja koja se odnose na pravna tumačenja ili utvrđeno činjenično stanje, ako se na osnovu navoda podnosioca u pitanju, kao i specifičnih okolnosti konkretnog slučaja, ispostavi da su nalazi javnih organa/redovnih sudova rezultirali “očigledno pogrešnim i/ili proizvoljnim zaključcima” za podnosioca zahteva, što bi samo po sebi dovelo do povrede osnovnih prava i sloboda zagwarantovanih Ustavom (vidi slučajeve Suda [K175/17](#), podnosilac *X*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. decembra 2017. godine, stav 59; [K1122/16](#) podnosilac *Riza Dembogaj*, presuda od 30. maja 2018. godine, stav 79; i [K1193/22](#), podnosilac *Avni Selmani*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. avgusta 2023. godine, stav 62; i predmete ESLJP-a *Sisojeva i drugi protiv Letonije* [Vv], br. [60654/00](#), presuda od 15. januara 2007. godine; *De Tommaso protiv Italije* [Vv], br. [43395/09](#), presuda od 23. februara 2017. godine, stav 170; i *Kononov protiv Letonije* [Vv], br. [36376/04](#), presuda od 17. maja 2010. godine, stav 189).

1.2 JASNO ILI OČIGLEDNO ODSUSTVO POVREDE

Jasno i/ili očigledno odsustvo povrede je na osnovu sudske prakse ESLJP-a jedan od osnova po kome se zahtev može proglasiti neprihvatljivim kao očigledno neosnovan na ustavnim osnovama. U ovakvim slučajevima, Sud, na osnovu svoje sudske prakse, razmatra navode podnosioca zahteva u *“meritumu”*, a rešenjem o neprihvatljivosti utvrđuje da su isti neprihvatljivi kao očigledno neosnovani na ustavnim osnovama zbog *“jasnog ili očiglednog odsustva povrede”*.

Prema sudskoj praksi ESLJP-a do takvog zaključka se može doći u slučajevima kada se (i) oceni da su postupci u vezi sa donošenjem sudskih odluka u celini bili pravični i nisu bili proizvoljni; (ii) oceni da naizgled nema odsustva srazmernosti između cilja i sredstava koja su upotrebljena (vidi, predmet ESLJP-a [Mentzen protiv Letonije](#), br. 71074/01, odluka o prihvatljivosti od 7. decembra 2004. godine); (iii) oceni da postoji jasno odsustvo povrede osporenog člana EKLJP-a na koji se poziva podnosilac zbog toga što postoji obilata sudska praksa ESLJP-a u identičnim ili sličnim predmetima, na temelju koje se može zaključiti da nije došlo do povrede (vidi, predmet ESLJP-a [Galev i drugi protiv Bugarske](#), br. 18324/04, odluka o prihvatljivosti od 29. septembra 2009. godine); ili (iv) kada se, iako ne postoji slična ili identična sudska praksa, može doći do takvog zaključka na osnovu postojeće sudske prakse ESLJP-a (vidi, predmet ESLJP-a [Hartung protiv Francuske](#), br. 10232/07, odluka o prihvatljivosti od 3. novembra 2009. godine).

Prilikom primene gore navedenih načela koja proizilaze iz sudske prakse ESLJP-a, Sud je takav pristup, između ostalog, primenio u odnosu na navode podnosioca zahteva o (i) proizvoljnom tumačenju i primeni zakona od strane redovnih sudova (vidi, slučaj [K1111/21](#), podnosilac *Shaban Murati*, rešenje o neprihvatljivosti od 12. aprila 2023. godine, stavovi 80-81); (ii) izostanku obrazložene sudske odluke (vidi, između ostalog, slučajeve [K140/20](#) podnosilac *Sadik Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine, stavovi 61-62; [K1188/21](#), podnosioci *Zenel i Isuf Pllashniku*, rešenje o neprihvatljivosti, citiran iznad, stavovi 89-90; i [K1208/23](#), podnosilac *Telekom Kosova A.D.*, rešenje o neprihvatljivosti od 31. januara 2024. godine, stavovi 57-66); (iii) odugovlačenju sudskog postupka (vidi slučaj [K1183/21](#), podnosilac *Ejup Koci*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. marta 2022. godine, stavovi 114-115); (iv) jednakosti oružja (vidi, slučaj [K189/22](#), podnosilac *Xhelal Plakolli*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. marta 2023. godine, stavovi 57-69) i (iv) razmimoilaženju u sudskoj praksi redovnih sudova (vidi, između ostalog, slučaj [K157/23](#), podnosilac *Ismet Ferati*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. avgusta 2023. godine, stavovi 42-55).

1.3 “NEPOTKREPLJENI ILI NEOBRAZLOŽENI” NAVODI

Kao što je prethodno objašnjeno, na osnovu člana 48. (Tačnost podneska) Zakona o Ustavnom sudu, podnosilac zahteva je dužan da u svom zahtevu tačno razjasni koja su to prava i slobode za koje tvrdi da su mu povređeni i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori. Pored toga, na osnovu podstava (d) stava (1) pravila 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika o radu, zahtev koji je podnet Sudu mora tačno da razjasni i adekvatno iznese činjenice i navode o povredi ustavnih prava ili odredbi. Ako to nije slučaj, Sud proglašava zahtev neprihvatljivim kao očigledno neosnovan na ustavnim osnovama, zbog toga što su navodi podnosioca zahteva *“nepotkrepljeni ili neobrazloženi”* (vidi slučajeve Suda [K1160/20](#), podnosilac *Opština Gnjilane*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. maja 2022. godine, stav 121; [K108/21](#), podnositeljka *Mirishahe Shala*, rešenje o neprihvatljivosti od 2. juna 2021. godine, stavovi 61-62; i [K170/21](#), podnosilac *Burhan Tusha*, rešenje o neprihvatljivosti od 2. juna 2021. godine, stavovi 59-60).

Većina predmeta pred Sudom koji su proglašeni neprihvatljivim po gore navedenom osnovu, predstavljaju predmete u kojima je podnosilac u svom zahtevu koji je podneo Sudu, jednostavno pomenuo ili citirao neki član Ustava, ne objašnjavajući pri tom kako je on povređen u njegovom slučaju (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [K1126/22](#), podnosilac *Gëzim Bajrami*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. januara 2023. godine, stavovi 86-87; [K1119/21](#), podnosioci *Ahmet Hoti i drugi*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. juna 2022. godine, stav 94; K1163/18, podnosilac *Kujtim Lleshi*, citiran iznad, stavovi 86-87; K102/18, podnosilac *Vlada Republike Kosovo [Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja]*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. juna 2019. godine, stav 36; [K1124/20](#), podnosilac *Muhamed Ali Ceysülmedine*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine, stav 42; i [K195/19](#), podnosilac *Ruzhdi Bejta*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. oktobra 2019. godine, stavovi 30-31; vidi, takođe, predmete ESLJP-a *Trofimchuk protiv Ukrajine*, br. 4241/03, delimična odluka o prihvatljivosti od 31. maja 2005. godine; *Baillard protiv Francuske*, br. 6032/04, odluka o prihvatljivosti od 25. septembra 2008. godine).

1.4 "KONFUZNI ILI NEJASNI" NAVODI

Poslednja kategorija koja se odnosi na predmete u kojima Sud može da proglasi zahtev neprihvatljivim kao očigledno neosnovan, obuhvata i predmete u kojima su navodi koji su izneti pred Sudom "*do te mere konfuzni ili nejasni*" da mu je objektivno nemoguće da razabere činjenice koje je podnosilac zahteva objasnio i navode koji su predloženi pred njim. Isto, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, važi i za navode koji se odnose na činjenice "*koje su objektivno nemoguće, koje su očigledno izmišljene ili koje su u očiglednoj suprotnosti sa zdravim razumom*".

VII. OSNOVI NEPRIHVATLJIVOSTI U VEZI SA NADLEŽNOŠĆU SUDA

1. NESPOJIVOST *RATIONE MATERIAE*

Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) (3) (b) Poslovnika o radu

[...]

(3) Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim ako je ispunjen jedan od sledećih uslova:

[...]

(b) Zahtev nije *ratione materiae* u skladu sa Ustavom.

[...]

1.1 SVRHA/ZNAČENJE NESPOJIVOSTI *RATIONE MATERIAE* SA USTAVOM

Kompatibilnost *ratione materiae* zahteva sa Ustavom proističe iz materijalne ili predmetne nadležnosti Suda. To znači da, kako bi zahtev bio proglašen *ratione materiae* kompatibilnim sa Ustavom, individualno pravo ili sloboda na koje se poziva podnosilac zahteva, odnosno pravo za koje tvrdi da mu je povređeno, mora biti individualno pravo i sloboda zagarantovana Ustavom. Pored toga, kompatibilnost *ratione materiae* zahteva je povezana sa poljem primene konkretnih članova Ustava ili međunarodnih instrumenata koji su direktno primenljivi u Republici Kosovo na osnovu člana 22. [Direktna primena međunarodnih sporazuma i instrumenata] Ustava. Shodno tome, navod koji iznosi podnosilac zahteva mora spadati u polje primene konkretnog prava zagarantovanog Ustavom, kako bi se isti smatrao *ratione materiae* kompatibilnim sa Ustavom.

Sud je, kroz svoju sudsku praksu, naglasio da se kompatibilnost *ratione materiae* mora ispitivati tokom svake faze razmatranja individualnog zahteva (vidi, slučajeve Suda [K163/15](#), podnosilac *Bedri Haxhi Halili*, rešenje o neprihvatljivosti od 18. decembra 2015. godine, stav 16; i [K1138/14](#), podnositeljka *Majda Fazli-Neziri*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. decembra 2014. godine, stav 15). Prilikom razmatranja kompatibilnosti *ratione materiae* sa Ustavom, Sud, u principu, ocenjuje (i) da li je individualno pravo ili sloboda za koje podnosilac zahteva tvrdi da mu je povređeno zagarantovano nekom od odredbi Ustava ili međunarodnim instrumentima nabrojanim u članu 22. [Direktna primena međunarodnih sporazuma i instrumenata] Ustava; i (ii) da li pitanje koje pokreće podnosilac zahteva u kontekstu individualnog prava spada u polje primene tog prava ili slobode zagarantovane Ustavom.

Tačnije, vezano za prvo pitanje, odnosno individualno pravo ili slobodu za koje podnosilac zahteva tvrdi da mu je povređeno, Sud je svojom sudskom praksom utvrdio da zahtev nije kompatibilan *ratione materiae* sa Ustavom, u odnosu na (i) zahtev za vanredno ublažavanje kazne jer se u tom postupku ne odlučuje o odgovarajućoj krivičnoj optužbi u kontekstu člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a (vidi, slučaj Suda [KI06/18](#), podnosilac *Shkumbin Mehmeti*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2019. godine, stav 53); (ii) zahtev za tumačenje statuta određenog političkog subjekta (vidi, slučaj Suda [KI115/12](#), podnosilac *Fadil Salihu*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. januara 2013. godine, stavovi 18-19); (iii) zahtev za davanje mišljenje u vezi sa mogućnošću zapošljavanja sa stečenim akademskim zvanjem master (vidi, slučaj Suda [KI138/14](#), podnositeljka *Majda Fazli-Neziri*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. decembra 2014. godine, stavovi 13-16); (iv) zahtev za pravno tumačenje Zakona o javnim nabavkama (vidi, slučaj Suda [KI15/15](#), podnosilac *Hysni Hoxha*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. jula 2015. godine, stav 24); i (v) zahtev za ocenu odluka redovnih sudova u vezi sa sporovima iz radnog odnosa sa verskim konfesijama, odnosno Islamskom zajednicom Kosova, u kojem je Sud, takođe, razjasnio i okolnosti kada su garancije iz člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP, primenljive u slučaju sporova povezanih sa verskim konfesijama (vidi, slučaj Suda [KI133/17](#), podnosilac *Ali Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. jula 2019. godine, stavovi 53-71). Pored toga, osim što pravo za koje se tvrdi da je povređeno mora biti zaštićeno Ustavom, da bi zahtev bio proglašen *ratione materiae* kompatibilnim sa Ustavom, ono, isto tako, mora spadati i u nadležnost Suda. Sud je ocenio jedan zahtev nespojivim *ratione materiae* sa Ustavom zbog činjenice da nije u njegovoj nadležnosti da ocenjuje usaglašenost zakona sa međunarodnim sporazumima (vidi, slučaj Suda [KI168/14](#), podnosilac *Mabco Constructions i Eurokoha-Reisen*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. avgusta 2015. godine, stav 57).

Što se pak tiče drugog pitanja, odnosno da li navod o povredi individualnog prava ili slobode spada u obim primene određenog individualnog prava ili slobode, sudska praksa Suda se može kategorisati u sledeće tri grupe, odnosno (i) sudske odluke o odbijanju zahteva za preispitivanje ili ponavljanje postupka; (ii) sudske odluke donete u okviru "prethodnog postupka", odnosno postupaka u vezi sa merom obezbeđenja u parničnom postupku ili zahtevom za suspenziju upravne odluke u upravnom postupku; i (iii) sudske odluke u vezi sa krivičnom optužbom podignutom protiv trećeg lica, rezultirale su povredom prava na pravično i nepristrasno suđenje zagarantovano članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP. Svaka od ovih kategorija je izložena u nastavku teksta.

1.1.1 Preispitivanje i ponavljanje postupka

U kontekstu ocene ustavnosti sudskih odluka koje se odnose na preispitivanje ili ponavljanje sudskog postupka, Sud je kroz svoju sudsku praksu, oslanjajući se i na sudsku praksu ESLJP-a, utvrdio da se član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP, ne primenjuje na postupke kojima se traži preispitivanje ili ponavljanje postupka, ni u parničnom niti u krivičnom postupku. Kao rezultat toga, zahteve za ocenu sudskih odluka o odbijanju zahteva za preispitivanje ili ponavljanje postupka, Sud je, u principu, proglašavao nespojivim *ratione materiae* sa Ustavom.

U kontekstu krivičnog postupka, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, Sud je pojasnio da, u principu, lice čija je kazna postala pravosnažna i koje podnese zahtev za preispitivanje datog predmeta, (i) nije više "optuženo za krivično delo" u smislu člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP; i (ii) u postupku povodom zahteva za ponavljanje krivičnog postupka, redovni sudovi, odlučuju samo ako zahtev za ponavljanje krivičnog postupka ispunjava procesne uslove za

njegovo usvajanje, a ne zbog "bilo koje optužnice" podnosioca zahteva, u kontekstu polja primene člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI07/17](#), podnosilac *Pashk Mirashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. maja 2017. godine, stav 66; [KI06/18](#), podnosilac *Shkumbin Mehmeti*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2019. godine, stav 55; [KI50/18](#), podnosilac *Deljalj Kazagić*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2019. godine, stav 51; [KI76/18](#), podnosilac *Pjetër Boçi*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. novembra 2018. godine, stav 69; i [KI34/23](#), podnosilac *Veton Sylja*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. avgusta 2023. godine, stavovi 48 i 49).

S druge strane, u kontekstu parničnog postupka, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, Sud je objasnio da Ustav, u principu, ne garantuje pravo na ponavljanje postupka, sve dok i u meri u kojoj u toku ovog postupka redovni sudovi ne odlučuju o "građanskim pravima" dotičnog podnosioca zahteva, uzimajući u obzir da je o istim, odnosno "građanskim pravima" već odlučeno pravosnažnom odlukom (vidi slučajeve Suda [KI80/15](#), [KI81/15](#) i [KI82/15](#), podnosilac *Rrahim Hoxha*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. decembra 2016. godine, stav 33; i [KI63/21](#), podnosilac *Hysen Metahysa*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. oktobra 2021. godine, stavovi 76). Naime, u slučajevima u kojima su redovni sudovi odlučili da odobre preispitivanje ili ponavljanje postupka, kako u krivičnom tako i u parničnom postupku okončanom pravosnažnom odlukom, garancije iz člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP, počinju da pronalaze primenu.

S obzirom na to da sudska praksa Suda još uvek nije konsolidovana u kontekstu izuzetaka, odnosno primenljivosti garancija iz člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a u vezi sa postupkom za preispitivanje ili ponavljanje postupka, neki primeri predmeta ESLJP-a u ovom aspektu uključuju sledeće: (i) u okviru odluka donetih u vezi sa zahtevom za ponavljanje krivičnog postupka, garancije člana 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a se primenjuju kada vanredno pravno sredstvo kojim se traži ponavljanje postupka nameće obavezu sudovima da odluče o krivičnoj optužbi (vidi, predmet ESLJP-a [Moreira Ferreira protiv Portugala](#) (br. 2), br. 19867/12, presuda od 11. jula 2017. godine, stav 65); i (ii) u okviru parničnog postupka, opseg i specifične karakteristike vanredne žalbe u određenom pravnom sistemu mogu biti takve prirode da postupak koji je sproveden povodom nje može biti obuhvaćen delokrugom primene člana 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a i garancijama pravičnosti postupka koje on dodeljuje strankama u parničnom postupku (vidi, predmet ESLJP-a [Bochan protiv Ukrajine](#) (br. 2), br. 22251/08, presuda od 5. februara 2015. godine, stav 50).

1.1.2 Prethodni postupci

Pored toga, u načelu, odluke koje su donete u prethodnom postupku u okviru privremenih mera ili mera obezbeđenja, u građanskom sporu su *ratione materiae* nespojive sa Ustavom, osim u slučajevima kada je sama privremena mera i/ili mera obezbeđenja povezana sa "dotičnim građanskim pravom". Kao rezultat toga i u okviru ocene sudskih odluka donetih u prethodnom postupku, odnosno u smislu zahteva za određivanje privremene mere/mere obezbeđenja ili obustave izvršenja upravne odluke, Sud je, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, pre ocene navoda koje je izneo dotični podnosilac o povredi svog prava na pravično i nepristrasno suđenje, prvobitno cenio da li je član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a, primenljiv u okolnostima predmetnog slučaja. To stoga što prema sudskoj praksi ESLJP-a, sve privremene mere/mere obezbeđenja ne utvrđuju "građanska

prava i obaveze". U ovom kontekstu, a na osnovu sudske prakse ESLJP-a, sudska praksa Suda je utvrdila načela koja se moraju uzeti u obzir ako relevantni prethodni postupci utvrđuju "*građanska prava i obaveze*", odnosno (i) da li je pravo o kome je reč "*građansko*" u smislu EKLJP-a, kako na glavnom pretresu tako i u postupcima koji se odnose na meru obezbeđenja, u okviru autonomnog značenja ovog pojma prema članu 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a; i (ii) da li ovaj postupak delotvorno utvrđuje relevantno "*građansko*" pravo. Svaki put kada se privremena mera i/ili mera obezbeđenja može smatrati delotvornom za utvrđivanje "*građanskog prava ili obaveze*", garancije člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a su primenljive. Oslanjajući se i na slučaj ESLJP-a *Micallef protiv Malte* (br. 17056/06), presuda od 15. oktobra 2009. godine, stavovi 84 i 85 i tamo navedene reference), Sud sada ima konsolidovanu sudsku praksu u ovim slučajevima, koji, između ostalog, obuhvataju (i) u građanskom postupku slučajeve Suda [KI122/17](#), podnosilac *Česká Exportni Banka A.S.*, presuda od 18. aprila 2018. godine, stavovi 125-135; [KI150/16](#), podnosilac *Mark Frrok Gjokaj*, presuda od 19. decembra 2018. godine, stavovi 62-72; [KI81/19](#), podnosilac *Skënder Podrimqaku*, rešenje o neprihvatljivosti od 9. novembra 2019. godine, stavovi 38-51; i [KI107/19](#), podnosilac *Gafurr Bytyqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. marta 2020. godine, stavovi 48-59; i (ii) u upravnom postupku slučajeve [KI195/20](#), podnosilac *Aigars Kesengfelds*, presuda od 29. marta 2021. godine, stavovi 73-85, [KI202/21](#), podnosilac *Kelkos Energy D.O.O.*, presuda od 29. septembra 2022. godine, stavovi 91-101; i [KI143/22](#), podnosilac *Hidroenergji D.O.O.*, presuda od 15. decembra 2022. godine, stavovi 98-108.

1.1.3 Krivična optužba podignuta protiv trećeg lica

U vezi sa zahtevima u kojima podnosilac zahteva navodi povredu svojih osnovnih ljudskih prava i sloboda usled krivične optužbe koja nije podignuta protiv njega/nje već protiv trećeg lica, Sud je, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, utvrdio da takvi zahtevi ne spadaju u delokrug primene člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a, zbog toga što takve okolnosti nisu povezane sa "*krivičnom optužbom protiv njega*" prema utvrđenju Ustava, osim ako se u takvom postupku odlučuje i u odnosu na njihova građanska prava, uključujući i imovinsko-pravni zahtev. Pored toga i u gore navedenom kontekstu, Sud je naglasio da Ustav i EKLJP, "*ne obezbeđuju pravo na gonjenje ili kažnjavanje trećeg lica za krivično delo*" (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI52/18](#), podnosilac *Zoran Stanišić*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2019. godine, stavovi 48-53; [KI15/21](#), podnosilac *Bersim Sulja*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. jula 2021. godine, stavovi 56-57; [KI90/18](#), podnosioci *Nedvedete Ponosheci i Atdhe Ponosheci*, rešenje o neprihvatljivosti od 15. januara 2020. godine, stav 57; [KI174/18](#), podnosilac *Bedri Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. aprila 2019. godine, stav 31; i [KI77/20](#), podnosilac *Kujtim Zarari*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. novembra 2020. godine, stavovi 43-46).

Na kraju, i u kontekstu nespojivosti *ratione materiae* sa Ustavom, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, Sud nije dužan da ispituje navode o drugim osnovnim pravima i slobodama zagarantovanim različitim međunarodnim instrumentima, a koji nisu direktno primenljivi u pravnom sistemu Republike Kosovo. Međutim, prema gore navedenoj sudskoj praksi, u onim slučajevima u kojima se odgovarajuće pravo ili sloboda može definisati u smislu termina i pojmova iz Ustava i/ili EKLJP-a, "*može i mora uzeti u obzir elemente međunarodnog prava koji nisu Konvencija, tumačenje takvih elemenata od strane nadležnih organa i praksu evropskih država koje odražavaju njihove zajedničke vrednosti*" (vidi, predmet ESLJP-a [Demir i Baykara protiv Turske](#), br. 34503/97, presuda od 12. novembra 2018. godine, stav 85).

2. NESPOJIVOST RATIONE PERSONAE

Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) (3) (c) Poslovnika o radu

[...]

(3) Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim ako je ispunjen jedan od sledećih uslova:

[...]

(c) Zahtev nije *ratione personae* u skladu sa Ustavom;

[...]

2.1 SVRHA/ZNAČENJE NESPOJIVOSTI RATIONE PERSONAE SA USTAVOM

Kompatibilnost *ratione personae* zahteva sa Ustavom, u principu, podrazumeva da su navodne ustavne povrede morale biti izvršene od strane nekog javnog organa Republike Kosovo (vidi, slučaj Suda [K163/09](#), podnosilac *Bajram Santuri*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. jula 2011. godine, stavovi 49-50). Prema sudskoj praksi ESLJP-a, kompatibilnost *ratione personae* zahteva se mora razmatrati po službenoj dužnosti od strane Suda (vidi, predmet ESLJP-a *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*, br. 27996/06 i 34836/06, presuda od 22. decembra 2009. godine, stav 27). Naime, Sud će prilikom razmatranja svakog zahteva, prethodno oceniti da li je navodne ustavne povrede učinio javni organ ili ne.

U smislu prakse ESLJP-a, pretpostavlja se da je obim nadležnosti javnih organa Republike Kosovo na celoj teritoriji Republike Kosovo. Obim ove nadležnosti obuhvata i odluke koje su donete na granicama državne teritorije (vidi, predmet ESLJP-a *M.A. i drugi protiv Litvanije*, br. 59793/17, presuda od 11. decembra 2018. godine, stavovi 69-72). Međutim, nedostatak teritorijalne nadležnosti, odnosno *ratione loci*, ne oslobađa automatski Sud od obaveze da oceni postojanje nadležnosti *ratione personae* (vidi, predmet ESLJP-a *Drozd i Janousek protiv Francuske i Španije*, br. 12747/87, presuda od 26. juna 1992. godine, stavovi 84-90). To stoga što se u izuzetnim okolnostima, u smislu sudske prakse ESLJP-a, javni organi Republike Kosovo mogu smatrati odgovornim za navodne povrede putem odluka koje proizvode dejstvo van teritorije Republike Kosovo (vidi, predmete ESLJP-a *Drozd i Janousek protiv Francuske i Španije*, citiran iznad, stav 91; i *Loizidou protiv Turske*, br. 15318/89, presuda od 23. marta 1995. godine, stavovi 59-64). Poznati slučajevi vršenja državne nadležnosti u inostranstvu, obuhvataju vršenje ovlašćenja diplomata i konzularnih predstavnika u odnosu na državljane te države i njihovu imovinu. U takvim slučajevima, uprkos činjenici da su se navodne povrede desile van teritorije države, nadležnost koju je država vršila preko autoriteta diplomata i konzularnih predstavnika je stavljena pod odgovornost i samim tim će se individualni zahtev smatrati *ratione personae* kompatibilnim sa Ustavom, iako se navodna povreda desila van teritorije države (vidi, predmet ESLJP-a *M.N. i drugi protiv Belgije*, br. 3599/18, presuda od 5. marta 2020. godine, stav 106).

Sudska praksa ESLJP-a, takođe, između ostalog, precizira i (i) uslov nadležnosti za ostvarivanje nadležnosti javnog organa; (ii) odgovarajući autoritet javnih preduzeća; (iii) odgovornost javnog organa u slučaju radnji privatnih pojedinaca; i (iv) autoritet međunarodnih organizacija. Tačnije, prema sudskoj praksi ESLJP-a, u kontekstu prvog pitanja, ostvarivanje nadležnosti od strane javnog organa je nužni uslov da se javni organi smatraju odgovornim za svoje činjenje ili nečinjenje u odnosu na navode o povredi ljudskih prava (vidi, predmet ESLJP-a [Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije](#), br. 48787/99, presuda od 8. jula 2004. godine, stav 311). Dakle, pored atributa "javnog organa" navodnog prekršioca ljudskih prava, nadležnost *ratione personae* zahteva da se utvrdi da li je javni organ imao nadležnost u konkretnom slučaju ili ne. U kontekstu drugog pitanja, pored javnih organa, i navode povrede od strane javnog preduzeća, koje funkcioniše kao samostalni pravni subjekt, mogu se smatrati *ratione personae* kompatibilnim sa Ustavom, ukoliko ovim preduzećima nedostaje dovoljna institucionalna i operativna nezavisnost da se država oslobodi odgovornosti (vidi, predmete ESLJP-a [Mykhaylenky i drugi protiv Ukrajine](#), br. 35091/02, 35196/02, 35201/02, 35204/02, 35945/02, 35949/02, 35953/02, 36800/02, 38296/02 i 42814/02), presuda od 30. novembra 2004. godine, stavovi 43-46; i [Tokel protiv Turske](#), br. 23662/08, presuda od 9. februara 2021. godine, stavovi 58-63). U slučaju Republike Kosovo, takva su javna preduzeća koja su, uprkos nezavisne pravne subjektivnosti, vlasništvo Vlade Republike Kosovo, pri čemu organe uprave ovih preduzeća biraju javni organi (vidi, između ostalog, Zakon br. 03/L-087 o javnim preduzećima, izmenjen i dopunjen zakonima br. 04/L-111 i br. 05/L-009). U kontekstu trećeg pitanja, odnosno u vezi sa postupcima privatnih pojedinaca, javni organi se mogu smatrati odgovornim samo ako su priznali ili odobrili njihove postupke (vidi, predmet ESLJP-a [Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije](#), citiran iznad, stav 318). Takođe, u kontekstu četvrtog pitanja, navodna povreda ljudskih prava koja proističe iz odluke koju je donela neka međunarodna organizacija se ne može pripisati javnim organima, čak i ako je dotična država član te organizacije. Izuzetak od ovoga čine slučajevi kada organizacija čiji je član ta država ne pruža zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koja je generalno ekvivalentna onoj koju pruža EKLJP (vidi, predmet ESLJP-a [Roland Klausecker protiv Nemačke](#), citiran iznad, stav 97).

Na osnovu svoje sudske prakse, Sud je utvrdio da je zahtev podnosioca zahteva nespojiv *ratione personae* sa Ustavom u slučajevima kada su podnosioci zahteva osporavali (i) odluke Misije Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEX) (vidi, slučaj Suda [K1108/16](#), podnosioci *Bojana Ivković, Marija Perić i Miro Jaredić*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. novembra 2016. godine, stavovi 46-49); (ii) odluke ESLJP-a i nekoliko događaja koji su se zbili u Švedskoj (vidi, slučaj Suda [K163/09](#), podnosilac *Bajram Santuri*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. jula 2011. godine, stavovi 49-50); i (iii) ukaz Predsednika o pomilovanju kojim nisu direktno pogođena prava dotičnog podnosioca zahteva, već trećih lica (vidi, slučaj Suda [K167/18](#), podnositeljka *Arbenita Arifi*, rešenje o neprihvatljivosti od 14. maja 2019. godine, stav 44).

3. NESPOJIVOST RATIONE TEMPORIS

Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) (3) (d) Poslovnika o radu

[...]

(3) Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim ako je ispunjen jedan od sledećih uslova:

[...]

(d) Zahtev nije *ratione temporis* u skladu sa Ustavom;

[...]

3.1 SVRHA/ZNAČENJE NESPOJIVOSTI RATIONE TEMPORIS SA USTAVOM

Kompatibilnost *ratione temporis* zahteva sa Ustavom, u načelu, predstavlja vremensku obavezu samog Ustava, a samim tim i vremensku nadležnost Suda. Ustav Republike Kosovo je stupio na snagu 15. juna 2008. godine i shodno tome, da bi se zahtev smatrao *ratione temporis* kompatibilnim sa Ustavom, navodne povrede su se morale dogoditi nakon stupanja na snagu Ustava. Javni organi se mogu smatrati odgovornim za povredu Ustava samo za postupke koji su se odigrali nakon stupanja na snagu Ustava. Sud će u svakom slučaju, po službenoj dužnosti i u toku čitavog postupka, razmatrati *ratione temporis* kompatibilnost zahteva sa Ustavom.

Naime, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, Sud ima nadležnost *ratione temporis* (i) da razmatra trajne povrede koje su nastale pre stupanja na snagu Ustava i ostaju da postoje i nakon njegovog stupanja na snagu (vidi, predmet ESLJP-a [Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke](#), br. 14556/89, presuda od 24. juna 1993. godine, stav 40); i (ii) za slučaj koji datira pre stupanja na snagu Ustava, ako postupci koji su sprovedeni nakon stupanja na snagu Ustava, same po sebi i odvojeno od prethodnih postupaka, predstavljaju navodne ustavne povrede (vidi, predmet ESLJP-a [Kotov protiv Rusije](#), br. 54522/00, presuda od 3. aprila 2012. godine, stavovi 68-69). Međutim, sprovođenje sudskih postupaka nakon stupanja na snagu Ustava, u kojima nije poništena odluka koja je sadržavala navodne ustavne povrede, ne proširuje nadležnost Suda (vidi, predmet ESLJP-a [Blečić protiv Hrvatske](#), citiran iznad, stavovi 77-79 i 85).

Sud je utvrdio da individualni zahtevi, u kojima su navedene povrede prava i sloboda zagantovanih Ustavom, a do kojih je došlo pre stupanja na snagu Ustava nisu *ratione temporis* kompatibilni sa Ustavom (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [K1198/19](#), podnosilac *Besnik Kavaja*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2020. godine, stavovi 36-37; [K1152/11](#), podnosilac *Bekim Murati*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. juna 2012. godine, stav 23; [K166/11](#), podnosilac *Astrit Shabani*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. marta 2012. godine, stav 14; [K154/11](#), podnosilac *Adem Qamili*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. novembra 2011. godine, stavovi 17-20; [K148/10](#), podnosilac *Naser Rexhepi*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. decembra 2010. godine, stav 22; [K128/11](#), podnosilac *Ismet Boshnjaku*, rešenje o neprihvatljivosti od 18. januara 2012. godine, stav 13; i [K134/10](#), podnosilac *Bislime Kosumi*, rešenje o neprihvatljivosti od 21. januara 2011. godine, stavovi 14-19). Slično tome, Sud je određene navode podnosioca razmatrao zasebno, ona kada su odvojeni postupci sprovedeni pre i posle stupanja na snagu Ustava, utvrdivši da je jedan od navoda podnosioca zahteva koji se odnosio na postupak sproveden pre stupanja na snagu Ustava, nespojiv *ratione temporis* sa Ustavom, i

nastavio sa razmatranjem i ocenom navoda koji se odnose na druge sudske postupke vođene pre stupanja na snagu Ustava (vidi, slučaj Suda [K162/19](#), podnosilac *Gani Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 13. novembra 2019. godine, stavovi 44-45, kojim Sud nije proglasio zahtev podnosioca zahteva neprihvatljivim u celini kao *ratione temporis* nespojiv sa Ustavom).

Prilikom utvrđivanja vremena činjenja kojim su navodno povređena prava i slobode zagantovane Ustavom, u skladu sa sudskom praksom ESLJP-a, Sud uzima u obzir konačnu odluku kojom su povređena prava podnosioca zahteva. Međutim, Sud može da uzme u obzir činjenice koje su se desile pre stupanja na snagu Ustava, ukoliko su one stvorile situaciju koja se produžava i nakon stupanja na snagu Ustava ili koje mogu biti važne za razumevanje činjenica koje su se desila nakon stupanja na snagu Ustava.

4. NESPOJIVOST RATIONE LOCI

Pravilo 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) (3) (e) Poslovnika o radu

[...]

(3) Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim ako je ispunjen jedan od sledećih uslova:

[...]

(e) Zahtev nije *ratione loci* u skladu sa Ustavom.

[...]

4.1 SVRHA/ZNAČENJE NESPOJIVOSTI *RATIONE LOCI* SA USTAVOM

Kompatibilnost *ratione loci* zahteva sa Ustavom, u principu, znači da su navodne ustavne povrede morale biti učinjene unutar teritorije Republike Kosovo (vidi, predmet ESLJP-a [Drozd i Janousek protiv Francuske i Španije](#), citiran iznad, stavovi 84-90). Tačnije, zahtevi koji sadrže navode o povredi ljudskih prava počinjenih van teritorije Republike Kosovo, Sud smatra neprihvatljivim zbog nespojivosti *ratione loci* sa Ustavom.

Sud do sada u svojoj sudskoj praksi nije imao priliku da razmatra individualne zahteve koji su povezani sa neusklađenošću *ratione loci* sa Ustavom. Naime, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, u okolnostima predmeta u kojima je to neophodno, Sud razmatra kompatibilnost *ratione loci* u individualnom zahtevu čak i ako stranke nisu iznele taj navod (vidi, između ostalog, predmet ESLJP-a [Vasiliciuc protiv Republike Moldavije](#), br. 15944/11, presuda od 2. maja 2017. godine, stav 22).

VIII. ODBACIVANJE I ODBIJANJE ZAHTEVA

Pravilo 54. (Odbacivanje i odbijanje zahteva) Poslovnika o radu, utvrđuje okolnosti u kojima Sud odbacuje ili po kratkom postupku odbija zahtev podnosioca zahteva, koji je podnet Sudu u slučajevima kada: (i) navod podnosioca zahteva nije više aktivno sporan ili zahtev više ne predstavlja spor jer je rešen; i (ii) kada zahtev koji je podnet Sudu nije dopunjen dokumentacijom i informacijama preciziranim u pravilu 25. (Podnošenje zahteva i odgovora) Poslovnika o radu.

1. SLUČAJ VIŠE NIJE AKTIVNO SPORAN

Pravilo 54. (Odbacivanje i odbijanje zahteva) (1) (a) Poslovnika o radu

(1) Sud može odbaciti zahtev onda kada Sud utvrdi da navod:

(a) nije više aktivno sporan.

[...]

U slučaju promene okolnosti koje se tiču zahteva, nakon njegovog podnošenja Sudu i pre nego što on odluči o slučaju, Sud može da odluči da ne nastavi sa daljim razmatranjem kriterijuma prihvatljivosti, utvrđenih Ustavom, Zakonom i pravilom 34. (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika o radu i/ili meritornim razmatranjem navoda o povredi osnovnih prava i sloboda zagarantovanih Ustavom, kada utvrdi da navod koji je iznet u zahtevu "nije više aktivno sporan".

U takvim okolnostima, pre nego što razmotri ispunjenost proceduralnih kriterijuma zahteva, Sud, i na osnovu sudske prakse ESLJP-a, ocenjuje (i) da li postoje i dalje okolnosti na koje su se podnosioci zahteva žalili; i (ii) da li je dejstvo eventualne povrede Ustava usled tih okolnosti otklonjeno (vidi slučajeve Suda [KI195/18](#), podnosilac *Afrim Haxha*, odluka o odbacivanju zahteva od 23. jula 2019. godine, stavovi 24-26; i [KO98/20](#), podnosioci *Hajrulla Çeko i 29 drugih poslanika*, ocena ustavnosti odluke br. 52/2020, odluka o brisanju zahteva sa liste od 18. novembra 2020. godine, stav 85; i predmet ESLJP-a *El Majjaoui i Stichtung Toubia Moskee protiv Holandije*, br. 25525/03, presuda od 20. decembra 2007. godine, stav 30; *Pisano protiv Italije*, br. 36732/97, presuda od 27. jula 2000. godine, stav 42; i *Sisojeva i drugi protiv Letonije*, citiran iznad, stav 97).

Na primer, Sud je u slučaju KI195/18, odlučio da odbaci zahtev podnosioca zahteva zbog činjenice da je Vrhovni sud, pre nego što je Sud odlučio o predmetnom zahtevu, poništio osporenu presudu Apelacionog suda i kao rezultat toga, Sud je utvrdio da osporena presuda Apelacionog suda pred ovim Sudom nije na snazi i da kao takva ne proizvodi nikakvo pravno dejstvo za podnosioca zahteva (stavovi 14-26 odluke u slučaju KI195/18, citiranom iznad).

2. SLUČAJ NE PREDSTAVLJA SPOR

Pravilo 54. (Odbacivanje i odbijanje zahteva) (1) (b) Poslovnika o radu

(1) Sud može odbaciti zahtev onda kada sud utvrdi da navod:

[...]

(b) ne predstavlja spor.

U okolnostima kada je pitanje koje je povezano sa predmetom ocene zahteva od strane Suda rešeno, onda isti odlučuje da odbaci zahtev zbog toga što je zahtev ostao bez predmeta razmatranja i isti više ne predstavlja spor ili slučaj pred Sudom (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI91/20](#), podnosioci *Qerim Berisha, Fadil Gashi, Tahir Morina, Selim Berisha, Naim Berisha, Burim Berisha, Z. B.*, odluka o odbacivanju zahteva od 5. maja 2022. godine, stav 47; [KI155/15 i KI157/15](#), podnositeljke *Snežana Zdravković i Milorotka Nikolić*, odluka o odbacivanju zahteva od 17. maja, stavovi 42-45; i [KI143/15](#), podnositeljka *Donika Kadaj-Bujupi*, odluka o odbacivanju zahteva od 8. februara 2016. godine, stavovi 36-37).

Da bi Sud razmotrio slučaj u meritumu, mora pre svega da utvrdi da li stvar koja se iznosi pred njim predstavlja konkretan spor. Drugim rečima, Sud će prethodno proveriti postojanje spora između podnosioca zahteva i javnog organa koji je doneo osporeni akt.

Slučaj ne predstavlja spor ako se zahtevom dotičnog podnosioca ne osporava konkretan akt organa javne vlasti. Na primer, pritužbe na opšte nesprovođenje zakona same po sebi ne predstavljaju spor, pošto se ne osporava konkretan akt javnog organa (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI97/23](#), podnositeljka *Gjevrije Zeqiri*, odluka o odbacivanju zahteva od 31. avgusta 2023. godine, stavovi 29-31).

Sud je takođe utvrdio da slučajevi sa navodima o ustavnim povredama do kojih je došlo aktima javnih organa, ne predstavljaju spor ako su navodi podnosioca zahteva sagledani nekim naknadnim aktom (vidi slučajeve Suda [KI155/15 i KI157/15](#), podnositeljke *Snežana Zdravković i Milorotka Nikolić*, citiran iznad, stav 42; [KI58/12, KI66/12 i KI94/12](#), podnosioci *Selatin Gashi, Halit Azemi i grupa opštinskih savetnika SO Vitina*, odluka o brisanju zahteva sa liste od 5. jula 2013. godine, stav 45; i [KI06/13](#), podnosilac *Sulejman Mustafa*, odluka o brisanju zahteva sa liste od 16. oktobra 2013. godine, stav 37).

3. ZAHTEV JE NEPOTPUN ILI NEJASAN

Pravilo 54. (Odbacivanje i odbijanje zahteva) (2) (a) Poslovnika o radu

(2) Sud može odlučiti da odbije zahtev po kratkom postupku:

(a) ako je zahtev nepotpun ili nejasan uprkos zahtevu ili zahtevima Suda prema stranci da dopuni ili razjasni zahtev;

[...]

Član 48. (Tačnost podneska) Zakona o Ustavnom sudu utvrđuje obavezu podnosioca zahteva da svoj zahtev koji je podneo Sudu precizno razjasni u kontekstu (i) konkretnog akta javnog organa koji osporava; i (ii) osnovnih prava i sloboda za koje tvrdi da su mu povređeni osporenim aktom. Pored toga, pravilo 25. (Podnošenje zahteva i odgovora) Poslovnika o radu na konkretan i iscrpan način predstavlja elemente koje treba da sadrži zahtev kako bi se isti smatrao potpunim. Isti se mora podneti koristeći zvanični obrazac zahteva koji je objavljen na sajtu Suda ili njegov ekvivalent i mora da sadrži (i) datum njegovog podnošenja i mora biti potpisan od strane lica koje ga podnosi; (ii) ime i adresu stranke koja podnosi zahtev; (iii) ime i adresu zastupnika/ce za dostavu dokumenata, ako ga/je ima; (iv) punomoćje za zastupanje; (v) ime i adresu suprotne strane ili strana, ako su poznate, kojima se dostavljaju dokumenti; (vi) traženu pravnu zaštitu; (vii) kratak pregled činjenica; (viii) obrazloženje o prihvatljivosti i meritumu zahteva; i (ix) propratne informacije i dokumentaciju.

Sud je, kroz svoju sudsku praksu, dosledno naglašavao da teret izgradnje, pojašnjenja i kompletiranja zahteva pada na podnosioca zahteva koji imaju direktan interes da Sud delotvorno razmotri njihove tvrdnje i navode (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI01/23](#), podnosilac *Amir Hamza*, odluka o odbijanju zahteva od 14. decembra 2023. godine; [KI 60/20](#), podnosilac *Savet zajednice islamske religije*, odluka o odbijanju od 18. februara 2021. godine, stav 36; [KI90/20](#), podnosilac *Arben Boletini*, odluka o odbijanju zahteva od 9. decembra 2020. godine, stav 25; i [KI78/20](#), [KI79/20](#) i [KI80/20](#), podnosioci *Hilmi Aliu i drugi*, odluka o odbijanju zahteva od 7. decembra 2020. godine, stav 33 i tu korišćene reference).

U slučajevima kada podnosioci zahteva ne odgovore na zahtev Suda za pojašnjenje i dopunu zahteva, Sud proglašava te zahteve nejasnim i nepotpunim i kao rezultat toga ne razmatra njihove navode i odbija ih po kratkom postupku (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI 60/20](#), podnosilac *Savet zajednice islamske religije*, odluka o odbijanju od 18. februara 2021. godine, stav 36; [KI90/20](#), podnosilac *Arben Boletini*, odluka o odbijanju zahteva od 9. decembra 2020. godine, stav 25, i [KI78/20](#), [KI79/20](#) i [KI80/20](#), podnosioci *Hilmi Aliu i drugi*, odluka o odbijanju zahteva od 7. decembra 2020. godine, stav 33 i tu korišćene reference).

U ovim slučajevima, Sud je smatrao da zahtevi ne ispunjavaju proceduralne kriterijume za dalje razmatranje zbog njegovog nekompletiranja propratnom dokumentacijom, između ostalog, u slučajevima kada: (i) podnosioci zahteva nisu precizirali i dostavili akt javnog organa koji osporavaju, kako je propisano Ustavom, Zakonom i Poslovníkom o radu (vidi, između ostalog, slučajeve [KI118/22](#), podnosilac *Bekim Bajrami*, ocena ustavnosti neodređenog akta javnog organa, odluka o odbijanju zahteva od 4. aprila 2023. godine, stav 36; [KI13/23](#), podnositeljka *Marigona Đorđević-Jakaj*, ocena ustavnosti neodređenog akta javnog organa, odluka o odbijanju zahteva od 29. avgusta 2023. godine; i [KI56/23](#), podnositeljka *Lendita Zherka*, ocena ustavnosti neodređenog akta javnog organa, odluka o odbijanju zahteva od 31. avgusta 2023. godine);

(ii) u zahtevu je navedeno da podnosioca/teljku zahteva zastupa zastupnik, ali isti nisu dostavili važeće punomoćje za zastupanje pred Sudom (vidi, između ostalog, slučaj [KI204/22](#), podnosilac *Ismet Islami, navodni zastupnik Fatmira i Shpejtima Behramija*, odluka o odbijanju zahteva od 27. aprila 2023. godine; i [KI02/20](#), podnosilac *Skender Musa kao navodni zastupnik E.Z.*, odluka o odbijanju zahteva od 29. aprila 2020. godine); i (iii) podnosilac zahteva nije dopunio zahtev celokupnom propratnom dokumentacijom, odnosno različitim aktima javnih organa, uprkos zahtevu Suda (vidi, između ostalog, slučaj [KI101/21](#), podnosilac "N. T. Sh. Morina B"; odluka o odbijanju od 8. septembra 2021. godine).

4. PONAVLJANJE ZAHTEVA

Pravilo 54. (Odbacivanje i odbijanje zahteva) (2) (b) Poslovnika o radu

(2) Sud može odlučiti da odbije zahtev po kratkom postupku:

[...]

(b) ako zahtev predstavlja ponavljanje prethodnog zahteva rešenog od strane Suda.

Individualnu žalbu u smislu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava podnosioci zahteva ne bi trebalo da vide kao mogućnost da više puta traže od Suda ponovno otvaranje njegovih odluka i ponovno suđenje o istoj stvari (vidi slučajeve Suda [KI105/16](#), podnosilac *Feti Gashi*, odluka o odbijanju zahteva od 4. aprila 2017. godine, stav 21; i [KI96/23](#), podnosilac *Muhamet Miftari*, odluka o odbijanju zahteva od 31. avgusta 2023. godine, stav 35), zbog toga što su na osnovu člana 116. [Pravni efekat odluka] Ustava, "odluke Ustavnog suda pravosnažne i obavezujuće za pravosuđe i sva lica i institucije Republike Kosovo" (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI26/14](#), podnosilac *Bajrush Gashi*, odluka o odbijanju zahteva od 26. marta 2015. godine, stavovi 26 i 27; [KI102/19](#), podnosilac *Bedri Gashi*, odluka o odbijanju zahteva od 7. novembra 2019. godine, stavovi 21 i 22; i [KI43/21](#), podnosilac *N.T.P Arta Impex*, odluka o odbijanju od 5. maja 2021. godine, stav 23).

U nastavku, Sud je ocenio da u slučaju kada podnosilac zahteva navodi iste tvrdnje i predstavlja iste činjenice i dokaze kao i u svom prethodnom zahtevu o kome je Sud odlučio, poslednje pomenuti odbija zahtev po kratkom postupku (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI43/21](#), podnosilac *N.T.P Arta Impex*, citiran iznad, stavovi 25-26).

Zasnovano i na sudskoj praksi ESLJP-a, Sud naglašava da je jedini način da razmotri zahtev koji se odnosi na iste činjenice kao i u prethodnom zahtevu taj da podnosilac zahteva zaista pruži nove činjenice koje Sud ranije nije razmatrao (vidi, između ostalog, slučaj Suda [KI96/23](#), podnosilac *Muhamet Miftari*, citiran iznad, stav 35; i vidi, takođe, predmet ESLJP-a *Kafkaris protiv Kipra*, br. [9644/09](#), odluka o prihvatljivosti od 21. juna 2011. godine, stav 68).

5. ZLOUPOTREBA PRAVA NA PETICIJU

Pravilo 54. (Odbacivanje i odbijanje zahteva) (2) (c) Poslovnika o radu

(2) Sud može odlučiti da odbije zahtev po kratkom postupku:

[...]

(c) ako je podnosilac/teljka zahteva zloupotrebio/la pravo na peticiju.

Pravo na peticiju, odnosno pravo na podnošenje zahteva pred Sudom, u smislu stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, ne može se zloupotrebiti. Naime, ovo pravo se ne može koristiti van funkcije onoga za šta je zagantovano.

Tačnije i prema sudskoj praksi ESLJP-a, "zloupotrebom" prava na peticiju iz stava 3. člana 35. (Uslovi prihvatljivosti) EKLJP-a, smatrani su i slučajevi u kojima: (i) podnosilac je svesno zasnovao predstavku na neistinitim činjenicama (vidi, slučaj ESLJP-a [Gross protiv Švajcarske](#), br. 67810/10, presuda od 30. septembra 2014. godine, stavovi 28 i 37); (ii) podnosilac koristi neprimeren jezik (vidi, predmet ESLJP-a [Zhdanov i drugi protiv Rusije](#), br. 12200/08, presuda od 16. jula 2019. godine, stavovi 79-81); (iii) podnosilac zahteva nije obavestio Sud o bitnim činjenicama, bilo da je to u trenutku podnošenja zahteva ili čak i u slučajevima kada su bitne činjenice iznete u toku postupka (vidi, predmet ESLJP-a [Avag GEVORGYAN i drugi protiv Armenije](#), br. 66535/10, rešenje od 14. januara 2020. godine, stavovi 31-37); (iv) zastupnik podnosioca zahteva obmanjuje sud (vidi, između ostalog, slučaj ESLJP-a [Bekauri protiv Gruzije](#), br. 14102/02, presuda od 10. aprila 2012. godine, stavovi 21-25; i (v) podnosilac zahteva neprestano podnosi neosnovane predstave, pokazujući očigledno uvredljivo ponašanje, te opterećujući nepotrebno Sud (vidi, predmete ESLJP-a [G. i D.M. protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 13284/87, odluka od 15. oktobra 1987. godine; [Nicholas Philis protiv Grčke](#), br. 28970/95, odluka od 17. oktobra 1996. godine; i [Bekauri protiv Gruzije](#), citiran iznad, stav 21).

Na osnovu gore navedene sudske prakse, Sud je u slučajevima [KI228/13](#), [KI04/14](#), [KI11/14](#), [KI13/14](#), sa podnosiocima [Lulzimom Ramajem](#) i [Shahe Ramaj](#), rešenje o neprihvatljivosti od 24. marta 2014. godine, utvrdio zloupotrebu prava na peticiju, kako je utvrđeno Poslovníkom o radu, zbog toga što su podnosioci zahteva (i) neprestano podnosili zahteve u vezi sa istim predmetnim stvarima o kojima je Sud već odlučio; i (ii) u trenutnim slučajevima, isti su podnosili "neodržive, ponovljene, netačne i uvredljive zahteve, čime otežavaju rad Suda, oduzimajući mu vreme i resurse" (vidi, stavove 59-60 ovog rešenja).

SPISAK CITIRANIH SLUČAJEVA USTAVNOG SUDA

- **KI208/23, Podnosilac zahteva:** *Telekom Kosova A.D.*, rešenje o neprihvatljivosti od 31. januara 2024. godine
- **KI134/23, Podnosilac zahteva:** *Feride Berisha*, rešenje o neprihvatljivosti od 17. januara 2024. godine
- **KI97/23, Podnosilac zahteva:** *Gjevrije Zeqiri*, odluka o odbacivanju zahteva od 31. avgusta 2023. godine
- **KI96/23, Podnosilac zahteva:** *Muhamet Miftari*, odluka o odbijanju zahteva od 31. avgusta 2023. godine
- **KI61/23, Podnosilac zahteva:** *Hedie Bylykbashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. maja 2023. godine
- **KI57/23, Podnosilac zahteva:** *Ismet Ferati*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. avgusta 2023. godine
- **KI56/23, Podnosilac zahteva:** *Lendita Zherka*, ocena ustavnosti neodređenog akta javnog organa, odluka o odbijanju zahteva od 31. avgusta 2023. godine
- **KI34/23, Podnosilac zahteva:** *Veton Sylja*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. avgusta 2023. godine
- **KI26/23, Podnosilac zahteva:** *Kastrioti Petrol*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. novembra 2023. godine
- **KI25/23, Podnosilac zahteva:** *Shpejtim Ahmeti*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. maja 2023. godine
- **KI24/23, Podnosilac zahteva:** *Sami Nuredini*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. aprila 2023. godine
- **KI13/23, Podnosilac zahteva:** *Marigona Đorđević-Jakaj*, ocena ustavnosti neodređenog akta javnog organa, odluka o odbijanju zahteva od 29. avgusta 2023. godine
- **KI07/23, Podnosilac zahteva:** *Musli Morina*, rešenje o neprihvatljivosti od 12. aprila 2023. godine
- **KI204/22, Podnosilac zahteva:** *Ismet Islami, navodni zastupnik Fatmira i Shpejtima Behramija*, odluka o odbijanju zahteva od 27. aprila 2023. godine
- **KI193/22, Podnosilac zahteva:** *Avni Selmani*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. avgusta 2023. godine
- **KI 144/22, Podnosilac zahteva:** *Sebahate Dërvishi*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. septembra 2022. godine
- **KI143/22, Podnosilac zahteva:** *Hidroenergji D.O.O.*, presuda od 15. decembra 2022. godine
- **KI140/22, Podnosilac zahteva:** *Imer Mustafa i drugi*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. decembra 2022. godine
- **KI126/22, Podnosilac zahteva:** *Gëzim Bajrami*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. januara 2023. godine
- **KI118/22, Podnosilac zahteva:** *Bekim Bajrami*, ocena ustavnosti neodređenog akta javnog organa, odluka o odbijanju zahteva od 4. aprila 2023. godine
- **KI111/22, Podnosilac zahteva:** *Bechtel Enka G.P.O.P.*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. januara 2023. godine
- **KI96/22, Podnosilac zahteva:** *Naser i Uliks Husaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. avgusta 2023. godine
- **KI89/22, Podnosilac zahteva:** *Xhelal Plakolli*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. marta 2023. godine
- **KI57/22 i KI79/22, Podnosioci zahteva:** *Shqipdon Fazliu i Armend Hamiti*, presuda od 4. jula 2022. godine
- **KI71/22, Podnosilac zahteva:** *Muhamet Mehmeti*, rešenje o neprihvatljivosti od 14. novembra 2023. godine

- **KI49/22, Podnosilac zahteva:** *Zejnel Ninaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. avgusta 2023. godine
- **KI44/22, Podnosilac zahteva:** *Kosovska agencija za privatizaciju*, rešenje o neprihvatljivosti
- **KI31/22, Podnosilac zahteva:** *Fidan Hoti*, rešenje o neprihvatljivosti od 18. januara 2023. godine
- **KI10/22, Podnosilac zahteva:** *Sindikata Instituta za sudsku medicinu*, presuda od 18. jula 2022. godine
- **KI03/22, Podnosilac zahteva:** *EPS Trgovina*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. septembra 2022. godine
- **KI234/21, Podnosilac zahteva:** *N.P.N Çlirimi*, rešenje o neprihvatljivosti 8. juna 2022. godine
- **KI219/21, Podnosilac zahteva:** *Isuf Ferati*, rešenje o neprihvatljivosti od 19. jula 2022. godine
- **KI216/21, Podnosilac zahteva:** *Kujtim Reznqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 31. marta 2022. godine
- **KI203/21 i KI205/21, Podnosioci zahteva:** *Nexhmije i Sahit Kabashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 9. marta 2022. godine
- **KI202/21, Podnosilac zahteva:** *Kelkos Energy D.O.O.*, presuda od 29. septembra 2022. godine
- **KI188/21, Podnosilac zahteva:** *Zenel i Isuf Pllashniku*, rešenje o neprihvatljivosti od 19. jula 2022. godine
- **KI186/21, Podnosilac zahteva:** *Faik Miftari*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. decembra 2021. godine
- **KI185/21, Podnosilac zahteva:** *SHPK "CO COLINA"*, presuda od 8. februara 2023. godine
- **KI183/21, Podnosilac zahteva:** *Ejup Koci*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. marta 2022. godine
- **KO173/21, Podnosilac zahteva:** *Opština Kamenica*, presuda od 7. decembra 2022. godine
- **KI170/21, Podnosilac zahteva:** *Arianit Sllamniku i drugi*, rešenje od 10. decembra 2021. godine
- **KO145/21, Podnosilac zahteva:** *Opština Kamenica*, presuda od 10. marta 2022. godine
- **KI129/21, Podnosilac zahteva:** *Velerda Sopi*, presuda od 7. marta 2023. godine
- **KI119/21, Podnosioci zahteva:** *Ahmet Hoti i drugi*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. juna 2022. godine
- **KI111/21, Podnosilac zahteva:** *Shaban Murati*, rešenje o neprihvatljivosti od 12. aprila 2023
- **KI107/21, Podnosilac zahteva:** *Ramiz Hoti*, rešenje o neprihvatljivosti od 21. oktobra 2021. godine
- **KI101/21, Podnosilac zahteva:** *"N. T. Sh. Morina B"*, odluka o odbijanju od 8. septembra 2021. godine
- **KI82/21, Podnosilac zahteva:** *Opština Đakovica*, presuda od 9. septembra 2021. godine
- **KI76/21, Podnosilac zahteva:** *Qemajl Babuni*, rešenje od 10. novembra 2021. godine
- **KI75/21, Podnosilac zahteva:** *"Abrazen LLC"; "Energy Development Group Kosova LLC"; "Alsi & Co. Kosovë LLC" i "Building Construction LLC"*, presuda od 19. januara 2022. godine
- **KI74/21, Podnosilac zahteva:** *Halim Krasniqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. oktobra 2022. godine
- **KO73/21, Podnosilac zahteva:** *Minire Krasniqi-Zhitia*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. jula 2021. godine
- **KI70/21, Podnosilac zahteva:** *Burhan Tusha*, rešenje o neprihvatljivosti od 2. juna 2021. godine
- **KI63/21, Podnosilac zahteva:** *Hysen Metahysa*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. oktobra 2021. godine
- **KI59/21, Podnosilac zahteva:** *Partia Demokratike e Kosovës*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. jula 2021. godine
- **KI48/21, Podnosilac zahteva:** *Xhavit R. Sadrija*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. juna 2021. godine
- **KI45/21, Podnosilac zahteva:** *Samedin Bytyqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. maja 2021. godine
- **KI43/21, Podnosilac zahteva:** *N.T.P Arta Impex*, odluka o odbijanju od 5. maja 2021. godine
- **KI35/21, Podnosilac zahteva:** *Sulejman Mushoviq*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. jula 2021. godine
- **KI32/21, Podnosilac zahteva:** *Hasan Shala*, rešenje o neprihvatljivosti 30. juna 2021. godine

- **KI25/21, Podnosilac zahteva:** *Ymer Koro, kao navodni zastupnik K.Lj. i K.B.*, odluka o odbijanju zahteva od 21. jula 2021. godine
- **KI21/21, Podnosilac zahteva:** *Asllan Meka*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. aprila 2021. godine
- **KI15/21, Podnosilac zahteva:** *Bersim Sulja*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. jula 2021. godine
- **KI08/21, Podnosilac zahteva:** *Mirishahe Shala*, rešenje o neprihvatljivosti od 2. juna 2021. godine
- **KI195/20, Podnosilac zahteva:** *Aigars Kesengfelds*, presuda od 29. marta 2021. godine
- **KI193/20, Podnosilac zahteva:** *Bujar Hoti*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. maja 2021. godine
- **KI182/20, Podnosioci zahteva:** *Sedat Kovači, Servet Ergin, Ilirjana Kovači i Sabrije Zhubi*, presuda od 20. januara 2022. godine
- **KI179/20, Podnosilac zahteva:** *Telekom Kosova D.D.*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. januara 2021. godine
- **KI175/20, Podnosilac zahteva:** *Kosovska agencija za privatizaciju*, rešenje o neprihvatljivosti od 26. marta 2021. godine
- **KI174/20, Podnosilac zahteva:** *DE-KO Sh.p.k*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. februara 2021. godine
- **KI164/20, Podnosilac zahteva:** *Rafet Haxhaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine
- **KI161/20, Podnosilac zahteva:** *Bedri Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. septembra 2021. godine
- **KI160/20, Podnosilac zahteva:** *Opština Gnjilane*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. maja 2022. godine
- **KI147/20, KI148/20, KI149/20, KI150/20, KI151/20 and KI152/20, KI137/20, KI147/20, KI148/20, KI149/20, KI150/20, KI151/20 i KI152/20, Podnosioci zahteva:** *Nezir Neziri i 5 drugih*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine
- **KI124/20, Podnosilac zahteva:** *Muhamed Ali Ceysülmedine*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine
- **KI118/20, Podnosilac zahteva:** *Selim Leka*, rešenje o neprihvatljivosti od 21. oktobra 2021. godine
- **KI115/20, Podnosilac zahteva:** *Muharrem Rama*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. novembra 2021. godine
- **KO98/20, Podnosioci zahteva:** *Hajrulla Çeko i 29 drugih poslanika*, ocena ustavnosti odluke br. 52/2020, odluka o brisanju zahteva sa liste od 18. novembra 2020. godine
- **KI97/20, Podnosilac zahteva:** *Nehat Salihu*, rešenje o neprihvatljivosti od 26. marta 2021. godine
- **KI91/20, Podnosioci zahteva:** *Qerim Berisha, Fadil Gashi, Tahir Morina, Selim Berisha, Naim Berisha, Burim Berisha, Z. B.*, odluka o odbacivanju zahteva od 5. maja 2022. godine
- **KI90/20, Podnosilac zahteva:** *Arben Boletini*, odluka o odbijanju zahteva od 9. decembra 2020
- **KI88/20, Podnosilac zahteva:** *Fudbalski klub "Liria"*, rešenje o neprihvatljivosti od 30. septembra 2020. godine
- **KI78/20, KI79/20 i KI80/20, Podnosioci zahteva:** *Hilmi Aliu i drugi*, odluka o odbijanju zahteva od 7. decembra 2020. godine
- **KI77/20, Podnosilac zahteva:** *Kujtim Zarari*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. novembra 2020. godine
- **KI 60/20, Podnosilac zahteva:** *Savet zajednice islamske religije*, odluka o odbijanju od 18. februara 2021. godine
- **KI40/20, Podnosilac zahteva:** *Sadik Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine
- **KI39/20, Podnosilac zahteva:** *Cihan Ozkan*, citiran iznad, rešenje o neprihvatljivosti od 27. januara 2021
- **KI27/20, Podnosilac zahteva:** *Pokret Vetëvendosje!*, presuda od 22. jula 2020
- **KI11/20, Podnosilac zahteva:** *Fllanza Pozhegu*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. novembra 2020. godine

- **KI02/20, Podnosilac zahteva:** *Skender Musa kao navodni zastupnik E.Z.*, odluka o odbijanju zahteva od 29. aprila 2020. godine
- **KI230/19, Podnosilac zahteva:** *Albert Rakipi*, presuda od 9. decembra 2020. godine
- **KI229/19, Podnosilac zahteva:** *Nevladina organizacija "Udruženje za kulturu, edukaciju i obrazovanje AKEA"*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. januara 2021. godine
- **KI218/19, Podnosilac zahteva:** *Shani Morina*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. februara 2020. godine
- **KI211/19, Podnosioci zahteva:** *Hashim Gashi, Selajdin Isufi, B.K., HZ., M.H., R.S., R.E., S.O., S.H., H.I., N.S., S.I. and S.R.*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. novembra 2020. godine,
- **KI207/19, Podnosilac zahteva:** *Alijansa Novo Kosovo i Stranka za pravdu*, presuda od 10. decembra 2020. godine
- **KI206/19, Podnosilac zahteva:** *Mladen Nikolić, Mladen Nikolić*, rešenje o neprihvatljivosti od 26. februara 2020. godine
- **KI198/19, Podnosilac zahteva:** *Besnik Kavaja*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2020. godine
- **KI175/19, Podnosilac zahteva:** *Ismajl Zogaj*, presuda od 1. jula 2021. godine,
- **KI143/19, Podnosilac zahteva:** *Agim Thaqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2020. godine
- **KI137/19, Podnosilac zahteva:** *Arlind Morina*, rešenje o neprihvatljivosti od 2. septembra 2020. godine
- **KI136/19, Podnosilac zahteva:** *"CO COLINA" LLC*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. aprila 2021. godine
- **KI123/19, Podnosilac zahteva:** *"SUVA Rechtsabteilung"*, presuda od 13. maja 2020. godine
- **KI107/19, Podnosilac zahteva:** *Gafurr Bytyqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. marta 2020. godine
- **KI102/19, Podnosilac zahteva:** *Bedri Gashi*, odluka o odbijanju zahteva od 7. novembra 2019. godine
- **KI95/19, Podnosilac zahteva:** *Ruzhdi Bejta*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. oktobra 2019. godine
- **KI81/19, Podnosilac zahteva:** *Skënder Podrimqaku*, rešenje o neprihvatljivosti od 9. novembra 2019. godine
- **KI62/19, Podnosilac zahteva:** *Gani Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 13. novembra 2019. godine
- **KI49/19, Podnosilac zahteva:** *Akcionarsko društvo Limak Kosovo International Airport A.D. "Adem Jashari"*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. septembra 2019. godine
- **KI37/19, Podnosilac zahteva:** *Kosovo Taekwondo Federation*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. decembra 2019. godine
- **KI30/19, Podnosilac zahteva:** *Isni Kryeziu*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. aprila 2019. godine
- **KI09/19, Podnosilac zahteva:** *Leutrim Hajdari*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. februara 2020. godine
- **KI195/18, Podnosilac zahteva:** *Afrim Haxha*, odluka o odbacivanju zahteva od 23. jula 2019. godine
- **KI179/18, Podnosilac zahteva:** *Afrim Haxha*, odluka o odbacivanju zahteva od 23. jula 2019. godine
- **KI174/18, Podnosilac zahteva:** *Bedri Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. aprila 2019. godine
- **KI163/18, Podnosilac zahteva:** *Kujtim Lleshi*, rešenje o neprihvatljivosti od 24. juna 2020. godine
- **KI161/18, Podnosilac zahteva:** *Ejup Koci*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. juna 2019. godine
- **KI155/18, Podnosilac zahteva:** *Benson Buza*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. septembra 2019. godine
- **KI149/18, KI150/18, KI151/18, KI152/18, KI153/18, Podnosioci zahteva:** *Xhavit Aliu i 5 drugih*, rešenje o neprihvatljivosti od 19. jula 2019. godine
- **KI147/18, Podnosilac zahteva:** *Arbër Hadri*, rešenje o neprihvatljivosti od 4. septembra 2019. godine

- **KI126/18, Podnosilac zahteva:** *Savet Islamske zajednice u Đakovici*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. februara 2020. godine
- **KI108/18, Podnosilac zahteva:** *Blerta Morina*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. septembra 2019. godine
- **KI90/18, Podnosilac zahteva:** *Nedvedete Ponosheci i Atdhe Ponosheci*, rešenje o neprihvatljivosti od 15. januara 2020. godine
- **KI76/18, Podnosilac zahteva:** *Pjetër Boçi*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. novembra 2018. godine
- **KI71/18, Podnosilac zahteva:** *Kamer Borovci, Mustafë Borovci i Avdulla Bajra*, rešenje o neprihvatljivosti od 21. novembra 2018. godine
- **KI67/18, Podnosilac zahteva:** *Arbenita Arifi*, rešenje o neprihvatljivosti od 14. maja 2019. godine
- **KI50/18, Podnosilac zahteva:** *Deljalj Kazagić*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2019. godine,
- **KI59/18, Podnosilac zahteva:** *Strahinja Spasić*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. marta 2019. godine,
- **KI56/18, Podnosilac zahteva:** *Ahmet Frangu*, presuda od 22. jula 2020. godine, stavovi 56-67).
- **KI53/18, Podnosilac zahteva:** *Hajri Ramadani*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. novembra 2018. godine
- **KI52/18, Podnosilac zahteva:** *Zoran Stanišić*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2019. godine
- **KI42/18, Podnosilac zahteva:** *Asija Muslija*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. marta 2020. godine
- **KI41/18, Podnosilac zahteva:** *Gordana Dončić*, rešenje o neprihvatljivosti od 26. septembra 2018. godine
- **KI35/18, Podnosilac zahteva:** *“Bayerische Versicherungsverband”*, presuda od 11. decembra 2019. godine,
- **KI31/18, Podnosilac zahteva:** *Opština Peć*, presuda od 12. aprila 2019. godine
- **KI06/18, Podnosilac zahteva:** *Shkumbin Mehmeti*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. januara 2019. godine
- **KI05/18 i KI154/17, Podnosioci zahteva:** *Basri Deva, Afërdita Deva i Društvo sa ograničenom odgovornošću “BARBAS”*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. jula 2019. godine
- **KI02/18, Podnosilac zahteva:** *Vlada Republike Kosovo [Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja]*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. juna 2019. godine
- **KI154/17 i KI05/18, Podnosioci zahteva:** *Basri Deva, Afërdita Deva i Društvo sa ograničenom odgovornošću “BARBAS”*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. jula 2019. godine
- **KI133/17, Podnosilac zahteva:** *Ali Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. jula 2019. godine
- **KI 122/17, Podnosilac zahteva:** *Česká Exportni Banka A.S.*, presuda od 18. aprila 2018. godine
- **KI120/17, Podnosilac zahteva:** *Hafiz Rizahu*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. decembra 2017. godine
- **KI119/17, Podnosilac zahteva:** *Gentian Rexhepi*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. aprila 2019. godine
- **KI110/17, Podnosilac zahteva:** *Sekule Stanković*, odluka o povlačenju zahteva od 24. maja 2018. godine
- **KI91/17, Podnosilac zahteva:** *Enver Islami*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. novembra 2018. godine
- **KI75/17, Podnosilac zahteva:** *X*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. decembra 2017. godine
- **KI55/17, Podnosilac zahteva:** *Tonka Berisha*, presuda od 5. jula 2017. godine
- **KI34/17, Podnosilac zahteva:** *Valdete Daka*, presuda od 1. juna 2017. godine
- **KI30/17, Podnosilac zahteva:** *Muharrem Nuredini*, rešenje o neprihvatljivosti od 4. jula 2017. godine
- **KI07/17, Podnosilac zahteva:** *Pashk Mirashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. maja 2017. godine
- **KI04/17, Podnosilac zahteva:** *Z. K.*, odluka o povlačenju zahteva od 2. juna 2017. godine

- **KI150/16, Podnosilac zahteva:** *Mark Frrok Gjokaj*, presuda od 19. decembra 2018. godine
- **KI149/16, Podnosilac zahteva:** *Opština Klina*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. oktobra 2017. godine
- **KI 123/16, Podnosilac zahteva:** *Vullnet Berisha*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. jula 2017. godine
- **KI122/16, Podnosilac zahteva:** *Riza Dembogaj*, presuda od 30. maja 2018. godine
- **KI108/16, Podnosilac zahteva:** *Bojana Ivković, Marija Perić i Miro Jaredić*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. novembra 2016. godine
- **KI105/16, Podnosilac zahteva:** *Feti Gashi*, odluka o odbijanju zahteva od 4. aprila 2017. godine
- **KI102/16, Podnosilac zahteva:** *Shefqet Berisha*, rešenje o neprihvatljivosti od 14. decembra 2016. godine
- **KI90/16, Podnosilac zahteva:** *Branislav Jokić*, presuda od 5. decembra 2017. godine
- **KI57/16, Podnosilac zahteva:** *Regulatorni ured za vodu i kanalizaciju*, rešenje o neprihvatljivosti od 4. jula 2017. godine
- **KI24/16, Podnosilac zahteva:** *Avdi Haziri*, rešenje o neprihvatljivosti od 15. septembra 2016. godine
- **KI15/16, Podnosilac zahteva:** *Ramadan Muja*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. marta 2016. godine
- **KI155/15 i KI157/15, Podnosioci zahteva:** *Miloratka Nikolić*, odluka o odbacivanju zahteva od 17. maja 2016. godine.
- **KI143/15, Podnosilac zahteva:** *Donika Kadaj-Bujupi*, odluka o odbacivanju zahteva od 8. februara 2016. godine
- **KI89/15, Podnosilac zahteva:** *Fatmir Koçi*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. januara 2015. godine
- **KI80/15, KI81/15 i KI82/15, Podnosioci zahteva:** *Rrahim Hoxha*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. decembra 2016. godine
- **KI 65/15, Podnosioci zahteva:** *Tatjana Davila, Ljubića Marić, Zorica Kršenković i Zlatoj Jevtić*, presuda od 14. septembra 2016. godine
- **KI63/15, Podnosilac zahteva:** *Bedri Haxhi Halili*, rešenje o neprihvatljivosti od 18. decembra 2015. godine
- **KI20/15, Podnosilac zahteva:** *Nevladina organizacija FINCA - Kosovo*, rešenje o neprihvatljivosti od 31. jula 2015. godine
- **KI15/15, Podnosilac zahteva:** *Hysni Hoxha*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. jula 2015. godine
- **KI185/14, Podnosilac zahteva:** *Zoran Kolić*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. jula 2015. godine
- **KI168/14, Podnosioci zahteva:** *Mabco Constructions i Eurokoha-Reisen*, rešenje o neprihvatljivosti od 28. avgusta 2015. godine
- **KI138/14, Podnosilac zahteva:** *Majda Fazli-Neziri*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. decembra 2014. godine
- **KI99/14 i KI100/14, Podnosioci zahteva:** *Shyqri Sylja i Laura Pula*, presuda od 3. jula 2014. godine
- **KI26/14, Podnosilac zahteva:** *Bajrush Gashi*, odluka o odbijanju zahteva od 26. marta 2015. godine
- **KI04/14, KI11/14, KI13/14, KI228/13, Podnosioci zahteva:** *Lulzimom Ramajem i Shahe Ramaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 24. marta 2014. godine
- **KI228/13, KI04/14, KI11/14, KI13/14, Podnosioci zahteva:** *Lulzimom Ramajem i Shahe Ramaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 24. marta 2014. godine
- **KI 53/11, KI 25/12, KI 100/12 i KI 49/13, Podnosioci zahteva:** *Isa Grajqevci, Fehmi Ajvazi, Musli Nuhiu i Ramadan Imeri*, presuda od 14. oktobra 2013. godine
- **KI06/13, Podnosilac zahteva:** *Sulejman Mustafa*, odluka o brisanju zahteva sa liste od 16. oktobra 2013. godine

- **KI139/12, Podnosilac zahteva:** *Besnik Asllani*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. januara 2013. godine
- **KI115/12, Podnosilac zahteva:** *Fadil Salihu*, rešenje o neprihvatljivosti od 25. januara 2013. godine
- **KI84/12, Podnosilac zahteva:** *Nezavisni sindikat penzionera i invalida rada*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. decembra 2012. godine
- **KI58/12, KI66/12 i KI94/12, Podnosioci zahteva:** *Selatin Gashi, Halit Azemi i grupa opštinskih odbornika SO Vitina*, odluka o brisanju zahteva sa liste od 5. jula 2013. godine
- **KI 53/11, KI 25/12, KI 100/12 i KI 49/13, Podnosioci zahteva:**
- **KI 132/10, KI 28/11, KI 82/11, KI 85/11, KI 89/11, KI 100/11, KI 104/11, KI 109/11, KI 118/11, KI 123/11, KI 142/11, KI 143/11, KI 144/11, KI 154/11, KI01/12, KI02/12 i KI 14/12, Podnosioci zahteva:** *Isa Grajqevci, Fehmi Ajvazi, Musli Nuhiu i Ramadan Imeri*, presuda od 14. oktobra 2013. godine
- **KI41/12, Podnosioci zahteva:** *Gëzim i Makfire Kastrati*, presuda od 26. februara 2013. godine
- **KI 132/10, KI 28/11, KI 82/11, KI 85/11, KI 89/11, KI 100/11, KI 104/11, KI 109/11, KI 118/11, KI 123/11, KI 142/11, KI 143/11, KI 144/11, KI 154/11, KI01/12, KI02/12 i KI 14/12, Podnosioci zahteva:** *Istref Halili i 16 bivših radnika Energetske korporacije Kosova*, presuda od 26. septembra 2012. godine
- **KI152/11, Podnosilac zahteva:** *Bekim Murati*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. juna 2012. godine
- **KI149/11, Podnosilac zahteva:** *Shefqet Aliu*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. decembra 2012. godine
- **KI139/11, Podnosilac zahteva:** *Ali Latifi*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. marta 2012. godine
- **KI 138/11, Podnosilac zahteva:** podnositeljka *Nazife Xhafolli*, presuda od 4. februara 2014. godine
- **KI117/11, Podnosilac zahteva:** *Ridvan Hoxha*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. jula 2012. godine
- **KI66/11, Podnosilac zahteva:** *Astrit Shabani*, rešenje o neprihvatljivosti od 20. marta 2012. godine
- **KI54/11, Podnosilac zahteva:** *Adem Qamili*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. novembra 2011. godine
- **KI 53/11, KI 25/12, KI 100/12 i KI 49/13, Isa Grajqevci, Fehmi Ajvazi, Musli Nuhiu i Ramadan Imeri, presuda od 14. oktobra 2013. godine**
- **KI28/11, KI 132/10, KI 28/11, KI 82/11, KI 85/11, KI 89/11, KI 100/11, KI 104/11, KI 109/11, KI 118/11, KI 123/11, KI 142/11, KI 143/11, KI 144/11, KI 154/11, KI 01/12, KI 02/12 i KI 14/12, Podnosioci zahteva:** *Istref Halili i 16 bivših radnika Energetske korporacije Kosova*, presuda od 26. septembra 2012. godine
- **KI118/10, Podnosilac zahteva:** *Udruženje osiguranja Kosova*, rešenje o neprihvatljivosti od 23. maja 2011. godine
- **KI114/10, Podnosilac zahteva:** *Vahide Badivuku*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. juna 2011. godine
- **KI25/10, Podnosilac zahteva:** *Kosovska agencija za privatizaciju*, presuda od 30. marta 2011. godine
- **KI06/10, Podnosilac zahteva:** *Valon Bislimi*, presuda od 30. oktobra 2010. godine
- **KI63/09, Podnosilac zahteva:** *Bajram Santuri*, rešenje o neprihvatljivosti od 6. jula 2011. godine
- **KI56/09, Podnosioci zahteva:** *Fadil Hoxha i 59 drugih*, presuda od 22. decembra 2010. godine
- **KI29/09, KI32/09 i KI47/09, Podnosioci zahteva:** *Teki Bokshi, Avdi Rizvanolli i Qaush Smajlaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 17. decembra 2010. godine
- **KI43/09, Podnosilac zahteva:** *Lëvizja FOL*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. maja 2011. godine
- **KI40/09, Podnosilac zahteva:** *Imer Ibrahim i 48 drugih bivših radnika Kosovske energetske korporacije*, presuda od 23. juna 2010. godine
- **KI11/09, Podnosilac zahteva:** *Tomë Krasniqi*, odluka o brisanju zahteva sa liste od 17. maja 2011. godine

SPISAK CITIRANIH SLUČAJEVA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

-A-

Agrotexim i drugi protiv Grčke, br. 14807/89, presuda od 24. oktobra 1995. godine
Akdivar i drugi protiv Turske, br. 21893/93, presuda od 1. aprila 1998. godine
Alberti i drugi protiv Mađarske, br. 5294/14, presuda od 7. jula 2020. godine
Ananyev i drugi protiv Rusije, br. 42525/07 i 60800/08, presuda od 10. januara 2012. godine
Aquilina protiv Malte, br. 25642/94, presuda od 29. aprila 1999. godine
Avag GEVORGYAN i drugi protiv Armenije, br. 66535/10, rešenje od 14. januara 2020. godine
Aydarov i drugi protiv Bugarske, br. 33586/15, odluka od 2. oktobra 2018. godine

---

B-

Bekauri protiv Gruzije, br. 14102/02, presuda od 10. aprila 2012. godine,
Blečić protiv Hrvatske, br. 59532/00, presuda od 8. marta 2006. godine
Bochan protiv Ukrajine (br. 2), br. 22251/08, presuda od 5. februara 2015. godine

---

-C-

Centro Europa 7 Srl i Di Stefano protiv Italije, br. 38433/09, presuda od 7. juna 2012. godine
Civet protiv Francuske, br. 29340/95, presuda od 28. septembra 1999. godine
Čelik protiv Turske, br. 52991/99, odluka od 23. septembra 2004. godine

---

-D-

D.H. i drugi protiv Češke Republike, br. 57325/00, presuda od 13. novembra 2007. godine
De Tommaso protiv Italije [Vv], br. 43395/09, presuda od 23. februara 2017. godine
Dennis i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 76573/01, odluka o prihvatljivosti od 2. jula 2002. godine
Demir i Baykara protiv Turske, br. 34503/97, presuda od 12. novembra 2018. godine
Demopoulos i drugi protiv Turske, br. 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04, 21819/04, odluka od 10. marta 2010. godine
Drozd i Janousek protiv Francuske i Španije, br. 12747/87, presuda od 26. juna 1992. godine

---

-E-

El Majjaoui i Stichtung Touba Moskee protiv Holandije, br. 25525/03, presuda od 20. decembra 2007. godine

---

-G-

G. i D.M. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 13284/87, odluka od 15. oktobra 1987. godine
Gäfgen protiv Nemačke, br. 22978/05, presuda od 1. juna 2010. godine
Galev i drugi protiv Bugarske, br. 18324/04, odluka o prihvatljivosti od 29. septembra 2009. godine
Gough protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 49327/11, presuda od 28. oktobra 2014. godine
Gorou protiv Grčke (br. 2), br. 12686/03, presuda od 20. marta 2009. godine
Gorraiz Lizarraga i drugi protiv Španije, br. 62543/00, odluka od 27. aprila 2004. godine
Gross protiv Švajcarske, br. 67810/10, presuda od 30. septembra 2014. godine

---

-H-

Hartung protiv Francuske, br. 10232/07, odluka o prihvatljivosti od 3. novembra 2009. godine

---

-I-

Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije, br. 48787/99, presuda od 8. jula 2004. godine

---

-J-

Jeličić protiv Bosne i Hercegovine, br. 41183/02, odluka o neprihvatljivosti od 15. novembra 2005. godine

---

-K-

Kafkaris protiv Kipra, br. 9644/09, odluka o prihvatljivosti od 21. juna 2011. godine
Karakó protiv Mađarske, br. 39311/05, presuda od 28. aprila 2009. godine
Karapanagiotou i drugi protiv Grčke, br. 1571/08, presuda od 28. oktobra 2010. godine
Kleyn i drugi protiv Holandije, br. 39343/98 i 3 druge, presuda od 6. maja 2003. godine
Kononov protiv Letonije [Vv], br. 36376/04, presuda od 17. maja 2010. godine
Kotov protiv Rusije, br. 54522/00, presuda od 3. aprila 2012. godine
Kudić protiv Bosne i Hercegovine, br. 28971/05, presuda od 9. decembra 2008. godine

---

-L-

Lekić protiv Slovenije, br. 10865/09, 45886/07 i 32431/08, presuda od 11. decembra 2018. godine
Lepojić protiv Srbije, br. 13909/05, presuda od 6. novembra 2007. godine
Loizidou protiv Turske, br. 15318/89, presuda od 23. marta 1995. godine

---

-M-

M.A. i drugi protiv Litvanije, br. 59793/17, presuda od 11. decembra 2018. godine
M.N. i drugi protiv Belgije, br. 3599/18, presuda od 5. marta 2020. godine
Margulev protiv Rusije, br. 15449/09, presuda od 8. oktobra 2019. godine
Melnichuk i drugi protiv Rumunije br. 35279/10 i 34782/10, presuda od 5. maja 2015. godine
Mentzen protiv Letonije, br. 71074/01, odluka o prihvatljivosti od 7. decembra 2004. godine
Micallef protiv Malte, br. 17056/06, presuda od 15. oktobra 2009. godine
Mocanu i drugi protiv Rumunije, br. 10865/09, 45886/07 i 32431/08, presuda od 17. septembra 2014. godine
Molla Sali protiv Grčke, br. 20452/14, presuda od 19. decembra 2018. godine
Moreira Barbosa protiv Portugala, br. 65681/01, odluka od 29. aprila 2004. godine
Moreira Ferreira protiv Portugala (br. 2), br. 19867/12, presuda od 11. jula 2017. godine
Mykhalenky i drugi protiv Ukrajine, br. 35091/02, 35196/02, 35201/02, 35204/02, 35945/02, 35949/02, 35953/02, 36800/02, 38296/02 i 42814/02, presuda od 30. novembra 2004. godine

---

-N-

N.D. i N.T. protiv Španije, br. 8675/15 i 8697/15, presuda od 13 februar 2020. godine
Nencheva i drugi protiv Bugarske, br. 48609/06, presuda od 18. juna 2013. godine
Nicholas Philis protiv Grčke, br. 28970/95, odluka od 17. oktobra 1996. godine

---

-O-

Öcalan protiv Turske, br. 46221/99, presuda od 12. maja 2005. godine
Opuz protiv Turske, br. 33401/02, presuda od 9. juna 2009. godine

---

-P-

Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke, br. 14556/89, presuda od 24. juna 1993. godine
Paposhvili protiv Belgije [Vv], br. 41738/10, presuda od 13 decembar 2016. godine
Pisano protiv Italije, br. 36732/97, presuda od 27. jula 2000. godine

---

-Q-

Centar za pravne resurse u ime Valentina Câmpeanua protiv Rumunije, br. 47848/08, presuda od 17. jula 2014. godine

---

-R-

Radomilja i drugi protiv Hrvatske, br. 37685/10 i 22768/12, presuda od 20. marta 2018. godine
Ringeisen protiv Austrije, br. 2614/65, presuda od 16. jula 1971. godine
Roland Klausecker protiv Nemačke, br. 415/07, odluka od 6. januara 2015. godine

---

-S-

Sakvarelidze protiv Gruzije, br. 40394/10, presuda od 6. februara 2020. godine
Scordino protiv Italije, br. 36813/97, presuda od 29. marta 2006. godine
Scozzari i Giunta protiv Italije, br. 39221/98 i 41963/98, odluka od 15. septembra 1998. godine
Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine, br. 27996/06 i 34836/06, presuda od 22. decembra 2009. godine
Senator Lines GmbH, protiv 15 država Evropske unije, br. 56672/00, odluka od 10. marta 2004. godine
Siliadin protiv Francuske, br. 73316/01, presuda od 26. jula 2005. godine
Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 14038/88, presuda od 7. jula 1989. godine
Sisojeva i drugi protiv Letonije [Vv], br. 60654/00, presuda od 15. januara 2007. godine

---

-Š-

Shishanov protiv Republike Moldavije, br. 11353/06, presuda od 15. septembra 2015. godine

---

-U-

Udruženje za zaštitu ljudskih prava u Rumuniji – Helsinški komitet u ime Ionela Garcea protiv Rumunije, br. 2959/11, presuda od 24. marta 2015. godine

---

-T-

Tokel protiv Turske, br. 23662/08, presuda od 9. februara 2021. godine
Trajče Stojanovski protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, br. 1431/03, presuda od 22. oktobra 2009. godine

---

-V-

Van Oosterwijck protiv Belgije, br. 7654/76, presuda od 6. novembra 1980. godine
Varanva i drugi protiv Turske, br. 16064/90 i 9 drugih, presuda od 18. septembra 2009. godine
Vasiliciuc protiv Republike Moldavije, br. 15944/11, presuda od 2. maja 2017. godine
Velev protiv Bugarske, br. 43531/08, presuda od 16. aprila 2013. godine
Vučković i drugi protiv Srbije, [Vv], br. 17153/11 i 21 druga predstavka, presuda od 25. marta 2014. godine

---

-Z-

Zehentner protiv Austrije, br. 2008. godine 2/02, presuda od 16. jula 2009. godine
Zhdanov i drugi protiv Rusije, br. 12200/08, presuda od 16. jula 2019. godine

---

